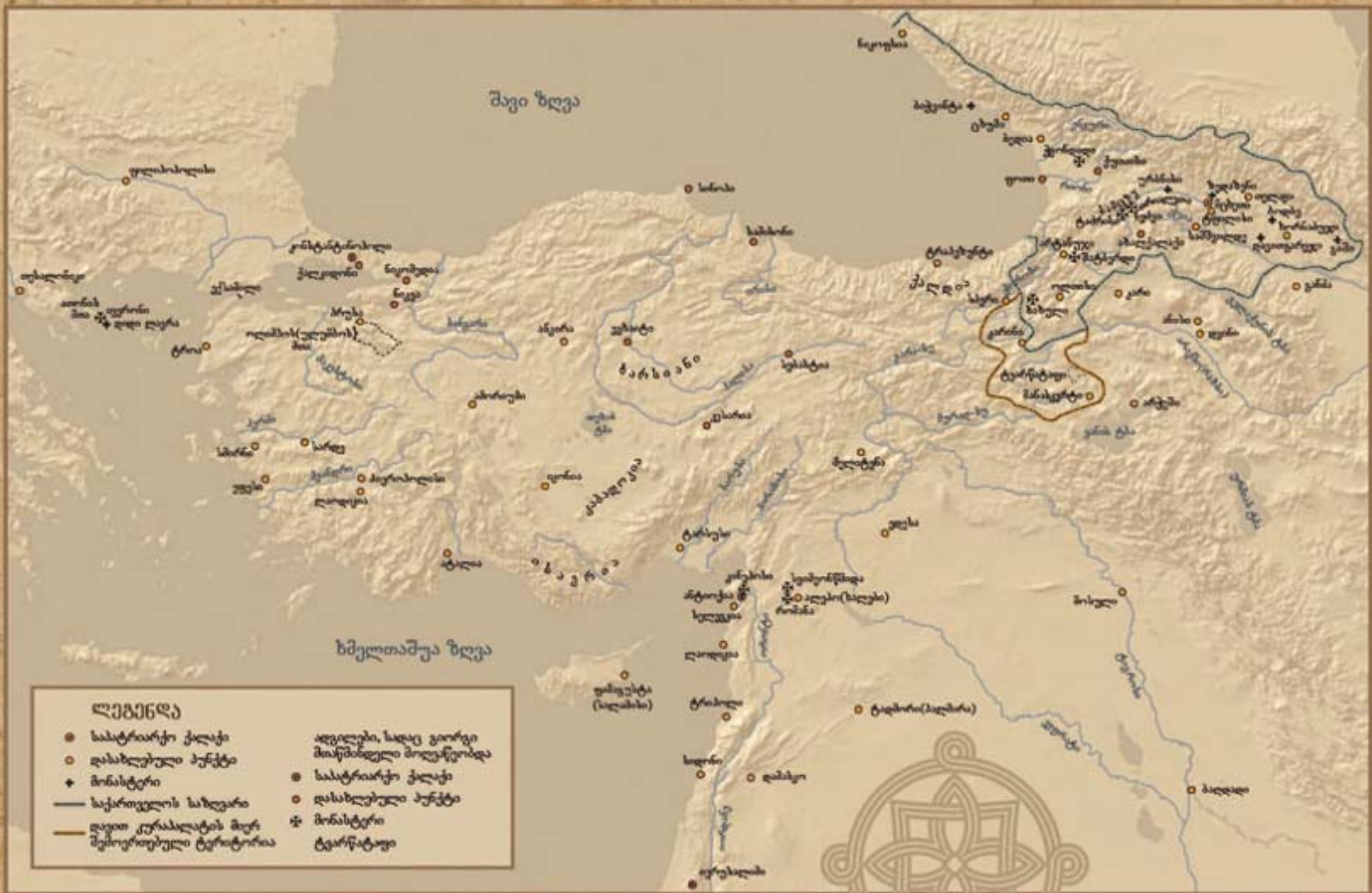
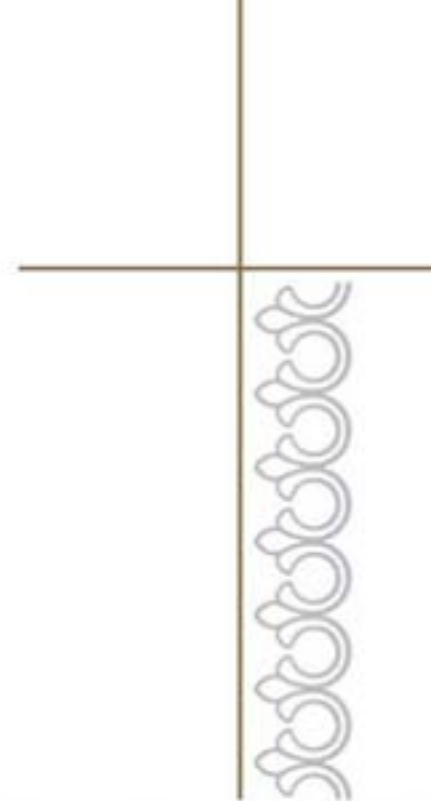

ცხოვრება და მოღვაწეობა
ჩმინდისა შამისა ზეენისა
გიორგი მთაწმინდელისა

Life and Activity of our Saint Father
Giorgi Mtatsmindeli

ცხოვრება და მოღვაწეობა
წმინდის მამისა ჩვენისა
გიორგი მთაწმინდელისა

Life and Activity of our Saint Father
Giorgi Mtatsmindeli

ცხოვრება და მოღვაწეობა
წმინდისა მამისა ჰენისა
გიორგი მთაწმინდელისა

ლაპარება და ყჩაპობის წლები

ნ

ეტარი მამა გიორგი მთაწმინდელი იყო ქართველი, მამა-პაპა ღვთივდაცული ქვეყნიდან – სამცხედან ჰყავდა. გიორგის მამა იაკობი ღვთისმსახურ მეფე გიორგი პირველს¹ ერთგულად ემსახურებოდა, დედა – სათნოებით გამორჩეული მარიამი – ღვთისმოყვარე და ღვთისმოშიში ოჯახის ერთადერთი შვილი იყო.

იაკობს და მარიამს, ღვთის განგებით, სამი ვაჟი და სამი ასული შეეძინათ. პირმშოს თეკლა უწოდეს. მეუღლეებს აღთქმა ჰქონდათ დადებული, რომ პირველ შვილს ღმერთს შესწირავდნენ. შვიდი წლის თეკლა მშობლებმა წაიყვანეს სამცხეში, ტაძრისის დედათა მონასტერში², სადაც აღსაზრდელად მონასტრის წინამძღვარს, დედა საბაიას მიაბარეს.

მეუღლეებს თეკლას შემდეგ შეეძინათ ვაჟი, თეოდორე. იაკობმა და მარიამმა მეორე აღთქმაც დადეს: თუ სხვა ვაჟიც შეეძინებოდათ, ისიც უფლისთვის მიეძღვნათ, რადგან: „ღვთისთვის ვერძის³ შეწირვა უფრო სათნოა“.

ნეტარი მამა გიორგი დაიბადა 1009 წელს თრიალეთის მხარეში. ერთ ღამეს მარიამს ბრწყინვალე და ღიღებულ ჭაბუკი გამოეცხადა და გიორგის დაბადება წინასწარ აუწყა: „შენ შობ ვაჟს, ღვთის რჩეულ ვერძს; შესწირე იგი იმას, ვისაც აღუთქვი, და სახელად უწოდე გიორგი“. ამ გამოცხადებით შეშინებულმა და გახარებულმა მარიამმა მეუღლეს უამბო ყოველივე. ორივე ცრემლით ჰმადლობდა უფალს.

რამდენიმე ხნის შემდეგ მართლაც იშვა ღვთის მიერ აღთქმული მუშაკი. ხორციელ ზრდასთან ერთად, ყრმა სულიერადაც იზრდებოდა და ღვთისმოშიშებითა და სიყვარულით აღიესებოდა.

შეიდი წლის გიორგი, თავისი დის მსგავსად, ტაძრის მონასტერში მიაბარეს. სამი წლის განმავლობაში იგი გულმოდგინედ სწავლობდა საღვთო წერილს¹ და ყველას აკვირებდა თავისი მახვილი გონებითა და სიბეჯითით. უკვე ათი წლისა გონებით მხცოვანსა და მოხუცებულს მიემსგავსა.

ღვთის ხელი მას ჩვილობიდანვე იფარავდა. ერთხელ, ჯერ კიდევ მშობლებთან ყოფნისას, მდინარე ქციის² გაღმა ნაპირზე მან იხილა ცეცხლისფრად შემოსილი ყრმა, რომელიც თავისკენ უხმობდა: მოდი, ერთად ვითამაშოთო. ყრმა გიორგიმ გაღმა ნაპირზე გასვლა რომ დააპირა, ერთმა თეთრად მოსილმა მშვენიერმა ყრმამ მოჰკიდა ხელი და უთხრა: „აქ დარჩი, ჩემთან, რადგან მე შენი საუკეთესო მეგობარი ვარ“.

ცხადია, მდინარის გაღმა მხრიდან ყრმა გიორგის ბოროტი ეშმაკი ეძახდა, რომელსაც მისი დაღუპვა სურდა, თეთრად შემოსილი კი კეთილი ანგელოზი იყო, რომელიც უფალმა მას ჩვილობიდანვე მცველად დაუდგინა. სხვა დროსაც, როცა ყრმა მონასტერში იმყოფებოდა, ეშმაკის სიუერაგით ხანძარი გაჩნდა. ყრმას ღრმა ძილით ეძინა, მაგრამ თეთრად მოსილი ანგელოზი გამოეცხადა, გააღვიძა, ხელი მოჰკიდა და აღმოდებული მონასტრიდან უვნებელი გამოიყვანა.

ათი წლის რომ გახდა გიორგი, მამამ ხახულის მონასტერში³ გადაიყვანა, სადაც მოღვაწეობდნენ გიორგის ბიძები (მამის ძმები): ღმერთშემოსილი და საღვთო მადლით აღსავსე გიორგი მწერალი⁴ და საბა ხახულელი. ნეტარმა ბერებმა სიბრძნით შემეკული ყრმა გიორგის გონიერება, უშფოთველობა და სიმშვიდე რომ იხილეს, დიდად გაიხარეს და მადლობა შესწირეს უფალს.

იმხანად ხახულის ლავრის⁵ წინამძღვარი იყო მამა მაკარი, რომელმაც შეილივით შეიტკბო ყრმა გიორგი. იგი ასევე დალოცეს ხახულში მოღვაწე სხვა ღირსმა მამებმა: მეფე ბაგრატ მესამის⁶ ძემ, ცნობილმა პიმნოგრაფმა ბასილიმ და ანტონი მნათემ⁷. ამ ღმერთშემოსილმა⁸ მამებმა კეთილი ზეგავლენა იქონიეს გიორგიზე, მის საეკლესიო მოღვაწეობაზე.

ხახულის მონასტერში გიორგის აღზრდას მეურვეობდა ილარიონ დიდი თვალელი. იგი მნათობივით ბრწყინავდა წმინდა მამათა საკრებულოში და ფრიად განთქმული იყო თავისი სულიერი მოძღვრებით. ღვთის ნებით, გიორგი დღითი დღე სულიერად იზრდებოდა. სამღვდლო და საეკლესიო საკითხებში განსწავლულობით ყველა თავის ტოლს

აღემატებოდა, ზედმიწევნით შეისწავლა საეკლესიო საგალობელი და სამგალობლო ხელოვნება. იგი დაუღალავად შრომობდა და ფხიზლობდა, ისე, რომ მის თვალს რულიც კი არ ერეოდა. ქართულ ენაზე თარგმნილი საღვთო წერილის ყველა წიგნი, ძველი და ახალი აღთქმისა, სრულყოფილად შეისწავლა.

ფერის ჯოჯიკის ძეს⁹ ცოლად ჰყავდა ბასილი ბაგრატის ძის და. ფერისმა და მისმა მეუღლემ გიორგის ბიძა, გიორგი მწერალი მონასტრიდან თავის სასახლეში წაიყვანეს როგორც სულიერი მოძღვარი. იგი ასევე სასახლის ყველა საქმეს განაგებდა. გიორგი მწერალმა ყრმა გიორგიც თან წაიყვანა, რადგან თვითონ მოხუცებული იყო და მისი დახმარება სჭირდებოდა.

ფერის ჯოჯიკის ძემ და მისმა მეუღლემ ყრმა გიორგი თავის შვილად აღიარეს და ღვთისსათნოდ ცხოვრობდნენ. მაგრამ ბასილი კეისარმა¹⁰ ფერისი ღალატსა და განდგომილებაში დაადანაშაულა და იგი სიკვდილით დასაჯა – თავი მოჰკვეთა. ფერისის ქვრივი, მთელი სახლეულობითა და ყმებით, კონსტანტინოპოლში გადაიყვანეს. ფერისის ქვრივმა და გიორგი მწერალმა გიორგი კონსტანტინოპოლის სასწავლებელში მიაბარეს, სადაც ფილოსოფიასა და მკვერმეტყველებას მას ღვთისმოშიშ სასულიერო პირთა მიერ აღიარებული მოძღვრები ასწავლიდნენ. თორმეტი წლის განმავლობაში ყრმა გიორგი გულმოდგინედ სწავლობდა და ყველას აღემატებოდა გონების სიმახვილით.

თორმეტი წლის შემდეგ ფერისის ქვრივი დააბრუნეს თავის მამულში, ტვარწატაფში¹¹ სადაც მან თავისი ბიძა და ყრმა გიორგი თან წაიყვანა.

მცირე ხნის შემდეგ გიორგი თავის მეორე ბიძასთან, საბასთან დაბრუნდა ხახულში. მისი სულიერი მოძღვარი დიდი ილარიონი ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო. ოცდახუთი წლის გიორგიმ სწორედ ილარიონის ხელიდან მიიღო სამონაზვნო კურთხევა.

სამონასტრო ღვინო

ას შემდეგ, რაც ნეტარმა გიორგიმ მონაზვნობა მიიღო, ღვთის მოწოდებით, ისურვა ახლობლებს განშორებოდა და სიგლახაკით ეცხოვრა უცხოეთში, რომ უფრო ახლოს ყოფილიყო ღმერთთან. უფლის განგებით, იგი ფარულად დაადგა იერუსალიმისკენ მიმავალ გზას. ღმერთი მას სულიერი ღვაწლისთვის ისევ განამზადებდა, როგორც მოსეს – წინასწარმეტყველად; ასევე, ემსგავსა იგი აბრაამს, რომელსაც უფალმა აღთქმა მისცა და პირველ ყოვლისა თავისი ქვეყანის დატოვება უბრძანა. მრავალი წმინდანის შესახებ არის დაწერილი: განიზრახავდნენ თუ არა ღმერთთან მიახლებას, პირველ ყოვლისა თავისიანებსა და მეგობრებს განეშორებოდნენ ხოლმე და მხოლოდ ამ გზით ხდებოდნენ ღირსნი ღმერთთან ჭეშმარიტი სიახლოვისა.

მაკარი წინამძღვარმა და ხახულის ღმერთშემოსილმა ბერებმა მღვდრები დაგზავნეს მის საძებნელად. გიორგიმ ერთ გლახაკს ძონძებში გაუცვალა თავისი სამოსელი, ჩამოძონძილმა წინ ერთი მიტოვებული, სულით ავაღმყოფი კაცი გაიძლოდა და ასე განაგრძო გზა. მოგვიანებით ღირსი მამა გიორგი იკონებდა: გზად, უდაბურ ადგილას, ეს სულით ავაღმყოფი კაცი ეშმაკმა ძირს დასცა, პირიდან დუქი სდიოდა, კბილებს აღრჭიალებდა და კიოდა, მე კი ვლოცულობდიო. ღირსი მამა გიორგი უფალს სწულის განკურნებას ევედრებოდა და მანამდე ილოცა, სანამ მისგან ბოროტი სული არ განიდევნა. ღირსმა მამამ მადლობა შესწირა უფალს, რომელმაც ბოროტი სულისგან იხსნა მისი თანამგზავრი. ამის შემდეგ მან, ფეხშიშველმა და თავშიშველმა, მარტო განაგრძო გზა. საგზადად არც ღვინო პქონდა და არც ყველი, დღეში მხოლოდ ერთხელ იღებდა პურსა და წყალს.

ასე, ტანჯვა-ვაებით მიაღწია შავ მთას¹, თაყვანი სცა წმინდა სვიმეონისა და მისი დედის, ნეტარი მართას² სამარხებს, მოილოცა

მრავალი მონასტერი და წმინდა მამებისგან ღოცვა-კურთხევა მიიღო. უპირველეს ყოვლისა, იგი სულიერი მოძღვრის ძიებას შეუდგა, ვინაიდან მოძღვრის გარეშე შეუძლებელია წარმატება სამონაზვნო ღვაწლში.

საკვირველ მთაზე ღირსმა გიორგიმ კლდის ნაპარალში დაყუდებული ერთი ბერი პპოვა, რომელიც იყო გერიტივით უბიწო და მტრედით უმანკო, ზეცისა კაცი და ქვეყანისა ანგელოზი. იგი განშორებოდა ყოველივე ხორციელს, ყველა ამქვეყნიურ ზრუნვას და მთელი გონებით ღვთისკენ მიქცეულიყო. ეს იყო ქართველთა დიდი მნათობი – გიორგი შეყვებული³.

წმინდა ბერს ეწადა, ჩვენს ქვეყანას წმინდა ექვთიმეს საქმის ღირსეული გამგებლები გაამოსწავლა. სულიწმიდის მადლით, გიორგი შეყვებულმა შეიცნო, რომ სწორედ ყრმა გიორგი იყო ის, ვისაც ეძებდა.

მოძღვარმა გიორგი რომანაწმინდის მონასტერში⁴ დაამკვიდრა, სადაც იგი თავმდაბლობითა და მორჩილებით უწელიდა სწულებს. აქ მან სამი წელი დაჰყო დიდ შრომასა და ღვაწლში, მარხვასა და უსიტყვო მორჩილებაში. ამგვარი სათნოებით შემკული მონაზონი ხორციელად ოცდაათი წლისა შესრულდა, სულიერად კი მსცოვან მოხუცებულობას მიაღწია. მხოლოდ ამის შემდეგ აკურთხა იგი მოძღვარმა და იერუსალიმში გაგზავნა.

ნეტარმა მამამ იერუსალიმში ყველა წმინდა ადგილი მოილოცა. მან გონებაში ისე ცხადად წარმოიდგინა კაცთა გამოხსნისთვის აღსრულებული ქრისტეს ენება, თითქოს საკუთარი თვალით ხედავდა უფალს.

მცირე ხნის შემდეგ გიორგი კვლავ მოძღვართან დაბრუნდა, რომელმაც ყოველმხრივ სრულქმნილ მოწაფეს ღოცვა-კურთხევა მისცა, რომ შესდგომოდა საღვთო წიგნთა ბერძნულიდან ქართულად თარგმნას.

მაგრამ თავმდაბალ მოწაფეს ემძიმებოდა ეს ტვირთი, ვინაიდან ფიქრობდა, რომ ამგვარი საქმის აღსრულება საღვთო სიბრძნით შემკულ ისეთ ბრძენ მოღვაწეს შეეფერებოდა, როგორიც წმინდა მამა ექვთიმე იყო. მოძღვარი გიორგის არიგებდა: შეილო, ვინც წმინდა ექვთიმე სიკვდილისგან იხსნა და ქართულ ენაზე აამეტყველა, იგია შენი შემწეო.

ამგვარი შეგონებით მოძღვარმა ძლივს დაარწმუნა გიორგი მონაზონი და ათონის წმინდა მთაზე წასვლა აიძულა.

ქართველებს უძველესი დროიდან პქონდათ საღვთო წიგნები და ჭეშმარიტი, მართალი სარწმუნოება. მაგრამ ჩვენი ქვეყანა შორს იყო საბერძნეთისგან. ამით სარგებლობდნენ სხვა ერის ბოროტი

შთამომავალნი, რომელთაც, თითქოსდა წესიერების მომიზეზებით, ცდუნებაში შევყავდით და ზოგიერთი წიგნი მათგანაც გვქონდა ნათარგმნი. ამიტომ ღმერთმა წააღობით მოგვხედა და მეცამეტე მოციქულისებრ მოგვივლინა „ახალი ოქროპირი“ – წმინდა მამა ექვთიმე, რომელმაც წმინდა წერილთა და სარწმუნოების განმამტკიცებელ საეკლესიო წესთა და კანონთა ღვთივსულიერი თარგმანებით სრულიად განწმინდა ჩვენი ქვეყანა ღვარძლისგან (არაბურძნული ენიდან ნათარგმნი წიგნებისგან), და ეს ყოველივე წერილობით დაგვიტოვა. მაგრამ იგი ნაადრევად გარდაიცვალა და საღვთო წიგნების ქართულ ენაზე თარგმნა ბოლომდე ვერ დაასრულა. სახიერმა ღმერთმა მოგვივლინა ამ საქმის ღირსეული გამგრძელებელი – ნეტარი მამა გიორგი, რომელმაც შეავსო და განასრულა ყოველივე, რაც ექვთიმემ ვერ მოასწრო.

მოძღვრის ღოცვა-კურთხევით, გიორგი წმინდა მთისკენ გაეშურა. მან ბევრი განსაცდელი განვილო. ერთხელ ადიდებულ მდინარეს მიაღება და გაღმა ვერ გადადიოდა. მეორე ნაპირზე გამოჩნდა თეთრ ცხენზე ამხედრებული ჭაბუკი, რომელმაც მიმართა: „შემოდი, ნუ გეშინია“, ხელი გაუწოდა და მშვიდობით გაიყვანა, თავად კი გაუჩინარდა. წმინდა მამა გიორგი ამბობდა ხოლმე, ეს დიდებული – მთავარმოწამე გიორგი იყო.

ღვთის შემწეობით, მან მშვიდობიანად მიაღწია წმინდა მთას¹, სადაც სიხარულით მიიღეს და დააბინავეს. წმინდა მამა გიორგი გამოირჩეოდა მძიმე მარხებითა და დაუცხრომელი ღოცვით, სიმშვიდით, სიმდაბლით, მორჩილებითა და მოთმინებით. იგი უბრალო და უსწავლელი ეგონათ, რადგან ძმებს ემსახურებოდა და უსიტყვოდ ემორჩილებოდა ყოველივეში, თავდახრილი დადიოდა და მიწას ჩასცქეროდა, თვალს ვერავის უსწორებდა. ეს ჩვეულება მას სიბერემდე შერჩა.

ასე ემსახურებოდა და ემორჩილებოდა იგი მონასტრის ძმებს შვიდ წელიწადს. მის მოძღვარს შავ მთაზე ამბავი მიუვიდა, რომ გიორგის ჯერ არც მღვდელობის ხარისხი ჰქონდა მიღებული და არც წიგნების თარგმნას შედგომოდა. ამით შეწუხებულმა მთაწმინდაზე თავისი ღირსეული მოწაფე იოანე გაგზავნა და სულიერ შვილს ღოცვა-კურთხევის შეუსრულებლობის გამო საყვედური შეუთვალა.

გიორგი მონაზონი არაფერს იქმოდა თავისი ნებით. მან მხოლოდ მოძღვრის ბრძანებით, დიდი შიშითა და მოწიწებით მიიღო მღვდლობის ხარისხი, მცირე ხნის შემდეგ კი კელესიის „მთავრად“, ანუ მღვდელთა და მგალობელთა უფროსად დაადგინეს. მან უპირველეს ყოვლისა თარგმნა სვინაქსარი², რომელიც არის ღვთისმსახურების საფუძველი. წმინდა მამა ექვთიმეს უკვე ნათარგმნი ჰქონდა სვინაქსარი,

მაგრამ შემოკლებულად.

სვინაქსარის შემდეგ გიორგიმ თარგმნა გამოკრებილი, ანუ საწელიწადო სახარება, ასევე გამოკრებილი, ანუ საწელიწადო ეპისტოლენი პავლე მოციქულისა და საწელიწადო საწინასწარმეტყველო³. ამის შემდეგ – დიდნი კურთხევანი⁴, განმარტება „დაბადებისა“⁵ და სხვ. იგი დეკანოზად იყო დადგინებული და მთარგმნელობით საქმიანობას საეკლესიო მსახურებასთან ერთად ეწეოდა.

ნეტარი მამა გიორგი, როგორც მრავალგვარ საქმეში გამოცდილი, წმინდა და უმანკო, მონასტრის მთელმა ძმობამ ერთხმად აღამაღლა წინამძღვრის ტახტზე. იგი მთელი ძალით ეწინააღმდეგებოდა საძმოს, მაგრამ მონასტრის წესისამებრ სამგზის უყარეს წილი ორ სხვასთან ერთად და სამჯერვე მასზე შერედა არჩევანი. წმინდა მამა გიორგი დარწმუნდა, რომ ეს ღვთის ნება იყო და მიიღო წინამძღვრის კურთხევა.

ამის შემდეგ მან უფრო მძიმე მოღვაწეობას მიჰყო ხელი: სავსებით აიკრძალა ღვინის სმა, ყველის ჭამა. უხეში ძაბის ქვედა შესამოსელით იმოსებოდა, ზედა სამოსად კი ერთი ჩოხა ჰქონდა. მისი დეაწლი ყველასთვის მაგალითად იქცა და თავის სამწესოს საუკუნო ცხოვრების გზა არა მხოლოდ სიტყვით, საქმითაც უჩვენა. მან დაწვრილებით გამოიკითხა და გამოიძია წმინდა მამა ექვთიმეს ცხოვრება და მოღვაწეობა, ექვთიმეს ნეტარი მამის იოვანეს და სხვა წმინდა ბერების მოღვაწეობა, აგრეთვე ამ დიდებული ლაერის აშენების ამბავი, ყველა წესი და განგება, რაც წმინდა მამა ექვთიმეს თავისი მემკვიდრეებისთვის დაედგინა. წმინდა მამა გიორგიმ ყოველივე ეს მომავალი თაობების საწერტნელად აღწერა.

როგორც კი წინამძღვრად დაადგინეს, ნეტარმა მოღვაწემ უპირველესად ღმერთშემოსილი ექვთიმეს ნაწილებისთვის დაამზადებინა სანაწილე⁶. ეს ნაწილები ნათლისმცემლის კელესიიდან მან ფსალმუნებით, გალობითა და კეთილ-სურნელებათა კმევით გადმოასვენა ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის დიდებულ ეკლესიაში.

მანვე დაამზადებინა კეთილმშვენიერი სანაწილე, რომელშიც ჩაასვენა წმინდა ნაწილები: წმინდა სტეფანე პირველმოწამისა⁷, წმინდა ეგნატე ღმერთშემოსილისა⁸, წმინდა იაკობ დაჭრილისა⁹, წმინდათა კოზმან და დამიანესი (არაბ მოწამეთა)¹⁰, წმინდა ორმოცი მოწამისა¹¹, წმინდა პანტელეიმონისა¹² და სხვა მრავალი წმინდანისა. ასევე მოამზადებინა მაცხოვრის საფლავის ევლოგიები¹³. ამ წმინდა ნაწილებთან ერთად, მან ჩაასვენა წმინდა მამის ექვთიმეს მარჯვენა ხელი და თავად ემსახურა ამ სიწმინდეების გადასვენებას. ამგვარი მსახურებით წმინდა მამა ექვთიმე თითქმის მთელი მსოფლიოს

სათაყვანებლად იქცა – მთაწმინდიდან მოყოლებული შავ მთამდე, ასევე მთელ ასურეთში, იერუსალიმსა და აღმოსავლეთში.

მანვე მოიძია წმინდა იოვანეს (ექვთიმეს მამის) ნეშტი, რომელიც მანამდე წმინდა მთავარანგელოზის ეკლესიაში იყო დასვენებული; ასევე მოიძია წმინდა ბერების – ნეტარი არსენის, ნინოწმინდელი ეპისკოპოსისა და ღვთიური ბერი იოვანე გრძელიძის² ნეშტი, რომლებიც დასვენებულნი იყვნენ მონასტრის გარეთ, სვიმონ მიმრქმელი³ ეკლესიაში. წმინდა მამა გიორგიმ მათი წმინდა ნაწილებიც ამოასვენა და წმინდა მამა ექვთიმეს ნაწილთა ქვემოთ დაასვენა, დაახლო სამარტვილო⁴ და დააწესა, რომ მათ წინ განუწყვეტლივ ყოფილიყო ანთებული სამი კანდელი და ეს წესი არ მოშლილიყო არასოდეს.

ამ საქმის განსრულების შემდეგ წმინდა მამა გიორგი ეკლესიისთვის ზრუნვას შეუდგა. ტაძრის სახურავს ტყვია ასძრობოდა და წყალი ჩადიოდა. კონსტანტინოპოლში იგი კეთილშესახურ მეფე კონსტანტინე მონომაქს⁵ ეახლა. მეფემ სიხარულით აასრულა ბერის თხოვნა და ბრძანა, სამეფო სახსრებიდან გაეცათ ტყვია, რომლითაც მამა გიორგიმ ეკლესია გადახურა. გარდა ამისა, ნეტარმა მამამ მეფისგან მონასტრის ძველი დოკუმენტების დამტკიცება და დამოწმება გამოითხოვა, მონასტრის მამულების საზღვრებიც გააფართოვა.

იმ დროს, როცა მეფე ბაგრატ⁶ და დედამისი, მარიამ დედოფალი⁷ კონსტანტინოპოლში ჩამობრძანდნენ, წმინდა მამა გიორგიც მობრძანდა. როცა იგი მეფემ და დედოფალმა იხილეს, დიდად გაიხარეს, რადგან ბევრი რამ სმენოდათ მისი მოღვაწეობის შესახებ. მათ ერთი საკვირველი და ყოვლად დაუჯერებელი ამბავი შეიტყვეს: სამეფო ტყეებს რაღაც მხეცები შესწევდნენ, რომლებიც მეფის სანადიროდ განკუთვნილ მხეცებს ანადგურებდნენ. მეფემ ბრძანა, მოეხმოთ სვიმონ მოგვის შთამომავალნი, რომლებიც ჯადოქრობით იყვნენ განთქმულნი. მათ თავიანთი გრძნეულებით უნდა ამოეწვეითათ ეს მხეცები. ამ ჯადოქრებმა მრავალი ნადირი ამოხოცეს. ბაგრატ მეფემ გამოიკითხა მათგან, როგორ იქმოდნენ ამ ყოველივეს. მათ აუხსნეს: „მეფეო, ჩვენ ვაჯადოებთ ღეშს და იმ ადგილას დავაგდებთ ხოლმე, სადაც მხეცები მოდიან. ჩვენ ხეზე ავძვრებით და ნადირის ხმით ვუხმობთ მხეცებს. ისინი მოდიან, შეჭამენ მოჯადოებულ ხორცს და იხოცებიან. მაგრამ ის მხეცი, რომელიც დიდ შაბათს არის შობილი, არც მოდის და არც ხორცს ეკარება“.

მეფემ ბრძანა, ყოველივე ეს საკუთარი თვალით უნდა ვიხილო, სხვაგვარად ვერ ვირწმუნებო. მოიყვანეს ძაღლი, რომელიც დიდ შაბათს არ იყო შობილი. მიუდგეს მას მოჯადოებული ხორცი. იქ წმინდა მამა გიორგიც იმყოფებოდა. მას ცხოველი შეებრადა, ამასთან არ ისურვა, რომ ამგვარი საქმე აღსრულებულიყო არაქრისტიანთა

შორის, მით უფრო – მეფეთა წინაშე. ამიტომ ნეტარმა მამამ ხორცს საღვთო ნებაზე მინდობით გადასახა ჯვარი და გაეიდა. ძაღლმა შეჭამა ხორცი, მაგრამ არ მოკვდა. ყველა მიხვდა, რომ ეს წმინდა მამის მადლით აღსრულდა. შემდეგ მოიყვანეს მეორე ძაღლი, წმინდა ბერი კი იქაურობას მორიდეს. ძაღლმა შეჭამა ხორცი და იქვე მოკვდა.

როდესაც ბაგრატ მეფემ და მისმა მთავრებმა ეს სასწაული იხილეს, სიხარულით აღივსნენ და კონსტანტინე მონომაქს უამბეს. მანაც დიდად გაიხარა, ბაგრატ მეფე კი ამბობდა, ჩემთან რომ იყოს ეს წმინდა მამა, არც გრძნეულება შემაშინებს და არც საწამლავიო.

ბაგრატ მეფე დიდი სიყვარულით განიშლავდა ნეტარი მამისადმი და ყველა ღონეს მიმართა, რომ თავის ქვეყანაში წამოეყვანა. სამღვდელთმთავრო საყდართა⁸ შორის გამოირჩეოდა საყდარი ჭყონდიდისა, რომლის წინამძღვარიც გარდაცვლილი იყო. მეფე ბაგრატ იარაერთგზის ეცადა, გიორგისთვის ჩაებარებინა ამ საყდრის მართვა-გამგეობა. მაგრამ ღირსი მამა ყოველმხრივ გაურბოდა ამქვეყნიურ შფოთსა და კაცობრივ დიდებას. მან მონასტრის ყველა საქმე მოაგვარა და, ღვთის ნებით, ღლავაში დაბრუნდა. მონასტრის სამშო დიდი სიხარულით შეეგება თავის წინამძღვარს, რომელიც რამდენიმე ხანს განაგებდა მონასტერს.

დიდ მოძღვარს წინასწარმეტყველების მადლიც აქონდა მონიჭებული ღვთისგან.

საბერძნეთში ტახტი თეოდორა დედოფალს⁹ ეპყრა, რომელმაც ბაგრატ მეფეს თხოვა, მისი ასული მართა¹⁰ მიეშვილებინა. ბაგრატ მეფემ დიდი სიხარულით აღუსრულა ეს თხოვნა. ბაგრატის დედა მარიამი და წმინდა მამა გიორგი კონსტანტინოპოლში იმყოფებოდნენ რაღაც საქმის გამო. ბაგრატ მეფის ასული მართა სამეფო ქალაქში სწორედ იმ დროს შემოიყვანეს, როდესაც თეოდორა დედოფალი გარდაიცვალა. იხილა რა მართა წმინდა მამამ, თქვა: „ყველამ იცოდეს, რომ დღეს დედოფალი გაეიდა და დედოფალი შემოვიდა“. მაშინ მართა კონსტანტინოპოლში დიდხანს არ გაჩერებულა, უკანვე წაიყვანეს. მაგრამ დადგა ეამი, და ამჯერად კონსტანტინე დუკაშ¹¹ მოსთხოვა ბაგრატ მეფეს ასული მართა თავის რძალად.

ასე განაგებდა ნეტარი მამა თავის სამწყსოს: ხან ქალაქში ჩადიოდა ღვთისმსახურ მეფეებთან, აგვარებდა სამონასტრო საქმეებს და მათა ცხოვრებას აწესრიგებდა. მაგრამ ღვთივსულიერ წიგნთა თარგმნა ფერხდებოდა. ამიტომ შენდობა სთხოვა სამშოს და მონასტერს გამოეთხოვა. ისე წამოვიდა მონასტრიდან, რომ საგზალიც არ წამოუღია. იგი ორგზის განეშორა მონასტერს. პირველად იმ მიზეზით, რომ არ უნდოდა წინამძღვრობა და განმარტოებული ცხოვრება სურდა. ამიტომ ყველასგან ფარულად შავ მთაზე მივიდა. გიორგი შეყვნიებულმა,

დიდმა მოძღვარმა, წმინდა მამას არ მოუწონა სამწყვოს მიტოვება. მოძღვრის ბრძანებით, იგი კვლავ დაბრუნდა წმინდა მთაზე და სამსომ აიძულა, კვლავ ეტვირთა წინამძღვრობის ჯვარი.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ნეტარი მამა გიორგი მეორედ წავიდა მონასტრიდან, ამჯერად – საღვთო წიგნების თარგმნის გამო. მან კონსტანტინოპოლში მეფისგან ითხოვა სამონასტრო ვალდებულებისგან განთავისუფლება. მეფე აღარ შეეწინააღმდეგა. იმხანად კონსტანტინოპოლში იმყოფებოდა დედოფალი მარიაში, ბაგრატ მეფის დედა. მისი დახმარებით, წმინდა მამამ სამეფო წერილი მიიღო და მივიდა შავ მთაზე, სადაც დიდი სიყვარულით მიიღეს.

დედოფალი მარიაში იერუსალიმის მოსალოცად აპირებდა გამგზავრებას, რაც ანტიოქიის მმართველსა და პატრიარქს უნდა უზრუნველყო. იერუსალიმში იმხანად არაბები ბატონობდნენ და ამიტომ სასურველი არ იყო, დედოფალი არაბთა სამფლობელოში წასულიყო. ამის შესახებ დედოფალს მისი მოძღვრის, წმინდა მამა გიორგის პირით შეატყობინეს. რაკი თვითონ ვეღარ მიდიოდა, დედოფალმა თვით მამა გიორგის სთხოვა, რომ მისი სულისთვის ელოცა იერუსალიმში და იქაური მონასტრებისთვის, ასევე გლახაკთა და დავრდომილთათვის განკუთვნილი შესაწირავებიც თან წავლეს. ბერს ემძიმა ეს საქმე, რადგან ისევ მოსცდებოდა ღვთივსულორი წიგნების თარგმნას, მაგრამ დათანხმდა. ღმერთის შეწევნით, ერთ მოწაფესთან ერთად მშვიდობით ჩაადგნა იერუსალიმში და დიდად შეეწია ჯვრის მონასტრს. ბერი პროხოზე¹ ევედრებოდა ნეტარ მამას, რომ მის მიერ თარგმნილი წმინდა წიგნები მიეწოდებინა, რაც მხოლოდ პროხოზეს გარდაცვალების შემდეგ გახდა შესაძლებელი.

დედოფლის თხოვნის აღსრულების შემდეგ ნეტარი გიორგი შავ მთაზე დაბრუნდა და თარგმნა განაგრძო. უმეტესად ღამით თარგმნიდა წიგნებს, თარგმნიდა შეუსვენებლად, უფრო მეტად ღამით, სულიწმინდის მადლით, მაგრამ ამასთანავე, დაუბრკოლებლად აღასრულებდა თავის კანონს² და მოსვენების უფლებას არ აძლევდა თავს. მან თარგმნა ის წიგნები, რომლებიც ჩვენს ენაზე მანამდე თარგმნილი არ იყო. მანვე გამართა ადრე არაჯეროვნად თარგმნილი წიგნები, რომლებიც უმეტესად გადამწერთა ხელით იყო შერყენილი. წმინდა მამა გიორგიმ ასევე შეავსო და განავრცო მამა ევთიმეს მიერ თარგმნილი შემოკლებული ან არასრულად თარგმნილი წიგნები.

მისი ღვაწლისა და მადლის შესახებ ანტიოქიის პატრიარქმა პეტრემ³ შეიტყო და ნეტარი მამა საღვთო წერილზე სასაუბროდ მოიხმო. მამა გიორგის ცოდნამ და გამოცდილებამ მასზე დიდი შთაბეჭდილება დატოვა. პატრიარქი ხშირად უზიარებდა მამა გიორგის თავის მიხედვებს და საეკლესიო საქმეების გამო

ეთათბირებოდა ხოლმე. როდესაც ანტიოქიაში ხანძარი გაჩნდა და წმინდა მოციქულ პეტრეს ტაძარი დაიწვა, პატრიარქი პეტრე ღრმა მწუხარებაში შეიპყრო. წმინდა მამა გიორგიმ მას სიტყვითა და სულიერი დარტყმით სცა ნუგეში, რითაც მისი წუხილი და ურვა განაქარვა. პატრიარქი დიდად კმადლობდა მას და ეუბნებოდა: მწუხარების გამო ჩემი სული ჯოჯოხეთამდე იყო ჩასული და შენ მიხსენიო.

მცირე ხნის შემდეგ პატრიარქი პეტრე გარდაიცვალა და ტახტზე ავიდა თეოდოსი⁴. დიდად განსწავლულმა, სულიერი და ხორციელი ცხოვრებით გამოცდილმა პატრიარქმა ასეთ ვითარებაში გაიცნო წმინდა მამა გიორგი, რომელსაც მანამდე არ იცნობდა:

მამა გიორგი ხან კალიპოსში⁵ იმყოფებოდა და ხან – სვიმეონწმინდაში⁶. სვიმეონწმინდის ზოგიერთმა მკვიდრმა განიზრახა ამ საგანიდან ქართველთა განდევნა იმის იმედით, რომ პატრიარქი თეოდოსი ჯერ კიდევ არ იცნობდა ჩვენს ერს, ავი განზრახვით მისულებმა პატრიარქს შეპლადადეს: „წმინდაო მეუფეო, დიდი გასაჭირისგან გვიხსენი და ამ უცხო მოდგმის კაცთაგან განგვათავისუფლე, რადგან ჩვენს მონასტერში სამოცი კაცია, რომლებიც თავს ქართველებად ასახელებენ; ჩვენ არ ვიცით, რას მეტყველებენ ან რა სარწმუნოება აქვთ, მათ კი მონასტრის ნახევარი დაუკავებიათ“.

გაკვირვებულმა პატრიარქმა იკითხა: „როგორ შეიძლება, რომ ქართველები მართლმადიდებლები არ იყვნენ? ნუთუ მათ შორის არაყინ იცის ბერძნული?“

მოწმიანებმა, ნებისთ თუ უნებლიეთ, აღიარეს, რომ ქართველებს ჰყავდათ ერთი მწიგნობარი, რომელიც ბერძნულ წიგნებს ქართულად თარგმნიდა. პატრიარქმა მისი მოყვანა ბრძანა. წმინდა მამა გიორგისთან სულიერ საკითხებზე საუბარით პატრიარქი მის სიწმინდესა და მადლმოსილებებაში დარწმუნდა და სთხოვა, აეხსნა, რა სარწმუნოება ჰქონდათ ქართველებს და რით განსხვავდებოდნენ ისინი ბერძნებისგან. წმინდა მამა გიორგიმ ბრწყინვალედ იქადაგა ჩვენს შეუძრავ მართლმადიდებლურ აღმსარებლობაზე. პატრიარქი დარწმუნდა ქართველების უმწიკვლობაში და სვიმეონწმინდელი ცილისმწამებლები დასაჯა, მაგრამ ნეტარმა გიორგიმ უშუამდგომლა მათ და პატრიარქმა გაათავისუფლა ისინი.

სხვა დროს ვიდაც არაკეთილმოსურნე ადამიანებმა პატრიარქს მოახსენეს, რომ საქართველოს გულისა და მისი მღვდელთმთავარი არც ერთი პატრიარქის ძალაუფლებას არ ემორჩილებოდნენ და თვითონვე აკურთხებდნენ კათალიკოსებსა და ეპისკოპოსებს. ეს კი, მათი აზრით, არ იყო მართებული, რადგან მათთან საქადაგებლად

თორმეტ მოციქულთაგან არც ერთი არ ყოფილა. ამიტომ, მათი ეკლესია უნდა დამორჩილებოდა ანტიოქიის პატრიარქს როგორც მოციქულთა თავის პეტრეს ტახტს, მით უფრო, რომ ქართველები, მათივე აზრით, უმეტარი ხალხი იყო და სამწყსოც მცირე ჰყავდათ.

პატრიარქმა კვლავ იხმო ნეტარი ბერი გიორგი და ასე მიმართა: „შენ, ნეტარო მამაო, მართალია, ეროვნებით ქართველი ხარ, მაგრამ განსწავლულობითა და ცოდნით ჩვენი სწორი ხარ. ამიტომ, აღბათ დამეთანხმები, რომ თქვენი ეკლესია და თქვენი მღვდელთმთავრები ანტიოქიის სამოციქულო ეკლესიის ხელქვეითი უნდა იყვნენო. პატრიარქმა მას ურჩია, ამის შესახებ ქართველთა მეფისთვის მიეწერა, რადგან იცოდა, რომ იგი წმინდა ბერის სიტყვას ითვალისწინებდა.

ნეტარმა ბერმა პატრიარქს მშვიდად და წყნარად მიუგო:

ვინ არიან ის უგუნური მოთათბირენი, რომელთაც ეს საქმე გირჩიეს? ანდა უგუნურად რად შევირაცხავს ქართველთა წრფელი და უმანკო ერი? მოატანინე მათ „ანდრია მოციქულის მიმოსვლის“ წიგნი და იქიდან შეიტყობ სიმართლეს.

მართლაც მოიტანეს ეს წიგნი და მის წაკითხვამდე წმინდა ბერმა გიორგიმ კვლავ მიმართა პატრიარქს:

წმინდაო მეუფეო, შენ ამბობ, რომ მოციქულთა თავის პეტრეს საყდარზე ვზივარო. ჩვენ კი ვართ სამწყსო ქრისტეს მიერ პირველად დამოწაფებულისა – ანდრია პირველ-წოდებულისა, რომელმაც თავის ძმას, პეტრეს მოუწოდა. მის მიერ ვართ მოქცეულნი და ქრისტეს ნათლით განათლებულნი. ნიკოფსიაშია¹ დაკრძალული ჩვენი ქვეყნის მეორე მომაქცეველი – სვიმონ კანანელი², ერთი თორმეტ მოციქულთაგანი, და მას შემდეგ, რაც ვცანიტ ერთი ღმერთი, მისთვის აღარასოდეს გვიღალატია და არც არასოდეს გადახრილა მწვალებლობისკენ ჩვენი ერი.

შემდგომ, თითქოსდა ხილავდით, წმინდა ბერმა განაგრძო: განა მოწოდებული არ უნდა დაემორჩილოს მომწოდებელს? ამიტომ, თუ დამორჩილებაზე მიდგა საქმე, პეტრე უნდა დაემორჩილოს ანდრიას. ბოლოს კი დასძინა: წმინდაო მეუფეო, თქვენ რომ ესოდენ უმეტრად და მსუბუქად მიგვიჩნევთ ჩვენ, ქართველებს, თქვენი თავი კი ბრძნად და მძიმედ წარმოგიდგენიათ, უნდა იცოდეთ, რომ იყო დრო, როცა მთელ საბერძნეთში ვერსად იპოვებოდა მართლმადიდებლობა, რის გამოც იოანე გუთელი ეპისკოპოსი³ მცხეთაში იკურთხა ეპისკოპოსადო.

პატრიარქი და მისი ეპისკოპოსები დიდად განაცვიფრა წმინდა მამა გიორგის გონებაბახვილობამ და განსწავლულობამ. იმ დღიდან პატრიარქმა და ყველა ანტიოქელმა ისე შეიყვარა ბერი, როგორც მამა და სულიერი მოძღვარი.

ქმინა გიორგი პაქმინელი საქართველოში, მასწავლებელი და აღმსრულებელი

აგრატ მეფეს აუწყეს, რომ ნეტარმა გიორგიმ დაასრულა საღვთო წიგნების თარგმნა და ისინი შავი მთის ყველა მონასტერმა გადაიწერა, ხოლო აღმოსავლეთის (ქართლის) ეკლესიებს სრულად არ მოეპოვებოდათ. მეფემ და დედოფალმა მარიამმა, ასევე კათალიკოსებმა და მღვდელთმთავრებმა, გიორგის ერთად მისწერეს თხოვნა, რომ ღირსი მამა აღმოსავლეთში (ქართლში) მობრძანებულიყო. მათ სურდათ, ღოცვა-კურთხევა მიეღოთ მისგან, ეხილათ მისი ღვთიერმონიჭებული ნამუშავეები და განათლებულიყვნენ.

ნეტარმა გიორგიმ უარი თქვა იქ წასვლაზე, რადგან ეშინოდა მღვდელთმთავრად არ დაედგინათ. ამის პასუხად მეფემ საკუთარი ხელით მისწერა და მტკიცედ აღუთქვა, რომ მის უნებურს არარას შეამთხვევდა. მეფემ მრავალგზის გაუგზავნა გიორგის წერილობითი მიწვევა. მაშინ წმინდა ბერმა მოციქულთა მსგავსად ისურვა შეეტყო, იყო თუ არა ღვთის ნება მისი ქართლში გამგზავრება. მსგავს შემთხვევაში მოციქულები დაწერდნენ წილს და საკურთხეველის ქვეშ დადებდნენ. მღვდელი ეამს სწირავდა და, რომელი წილიც ამოვიდოდა, ის იქნებოდა დასტური ღვთის ნებისა. ნეტარი გიორგი დარწმუნდა, რომ მისი გამგზავრება ღვთის ნება იყო და მეფეს აუწყა ამის შესახებ. გახარებულმა მეფემ თავისი ახლობელი იოვანე გამოგზავნა და იმდენი სახედარი და განძი გამოატანა, რამდენიც საკმარისი იქნებოდა მისთვის და მისი მოწაფეებისთვის.

წმინდა მამა და მისი სულიერი შვილები საქართველოსკენ მიმავალ გზას დაადგნენ. მოგზაურობა საკვირველი მთიდან დაიწყო, მოიღოცნეს წმინდა სვიმეონისა და მისი დედის მართას საფლავი, შემდეგ კი ანტიოქიიდან⁴ გამოვიდნენ. თურქებს მთელი შუამდინარეთი, ისაერია⁵ და საბერძნეთი დაეპყროთ, ამიტომ მოგზაურებმა გეზი შეცვალეს და სებასტიისკენ⁶ გაემართნენ. მათ არ იცოდნენ, რომ თურქები იქაც იყვნენ შესულნი, და გზას

განაგრძობდნენ. უეცრად ხმა შემოესმათ: „საით მიდიხართ?“ – ეს ანგელოზის ხმა იყო. მათ მხარი იცვალეს და მთისკენ წავიდნენ. გაჭირვებით მიაღწიეს კესარიამდე. აქედან ზღვას მიმართეს, რადგან ხმელეთით აღარ შეიძლებოდა გზავრობა, და მიაღწიეს ევქაიტს, მოიღოცეს წმინდა თევდორეს საფლავი, საიდანაც ზღვისპირა ქალაქ სამისონში მივიდნენ, იქ სახედრები გაყიდეს და ნავით ფოთში გაემგზავრნენ, ფოთიდან კი სახედრებით ქუთაისში ჩავიდნენ.

მეფე ამ დროს ქართლში იმყოფებოდა. მამა გიორგის ჩამოსვლის ამბავი რომ შეიტყო, ძლიერ გაუხარდა, მღვდელთმთავრები და დიდებულები შეაგება, ხოლო თავად ღვთის-მსახური მეფე კარვის კართან მიეგება, მხურვალედ მოიკითხა და კურთხევა მიიღო ნეტარი მამისგან.

მეფემ დიდი პატივი მიაგო მოძღვარს და უბოძა დიდებული მონასტრები: ქართლში – ნეჭვი, ხოლო კლარჯეთში – შატბერდის დიდი ლავრა.

მეფემ ნეტარ ბერს აღსაზრდელად მიუყვანა თავისი ვაჟი, გიორგი უფლისწული. მოძღვარმა მას მისცა ღვთიესულიერი წიგნები: სწავლანი და მცნებები, რომლებითაც მომავალი მეფე უნდა გაწვრთნილიყო და უწესო კაცთაგან დაეცვა თავი, რომ რაიმე სიმრუდე არ ესწავლა მათგან. უფლისწული ისე შეეთვისა მოძღვარს, როგორც საყვარელი შვილი – კეთილ მამას და ერთგული მოწაფე – თავის მასწავლებელს.

ღვთის მადლით მოსიღმა მამა გიორგიმ მთელი იბერია გაანათლა და აღკვეთა ყოველგვარი უწესობა, როგორც აშკარა, ისე ფარული. ჯერ თვით მეფე ამხილა, სიბრძნითა და გონიერებით განსწავლიდა, რომ არ მიეყიდათ საეპისკოპოსო პატივი უწესო, უსწავლელი, ამა სოფლის სულის მქონე კაცთათვის, არამედ გამოერჩიათ ღირსეული და წმინდანნი, მონაზვნობით აღზრდილნი, რომ მათ ღოცვითა და მადლით მშვიდობიანად ეწინააღმდეგებოდნენ ქვეყნისთვის.

გიორგი შეაგონებდა მეფეს, რომ ყოფილიყო ობლებისა და ქერივების მოსარჩლე, ასევე მოძღვრავდა სამეფო სამსჯავროსა და სასამართლოს, რომ მიუკერძოებლად განესაჯათ მდაბიონი და გლახაკნი; წმინდა ბერი მათ ურჩევდა, ყოფილიყვნენ მოწყალენი, რადგან „წყალობა და სამართალი უყვარს უფალს“, – როგორც ამას დავით მეფესაღმუნე ბრძანებს. ნეტარი მამა მათ ასწავლიდა, რომ ყოველი უწმინდურობა და უწესობა უპირველესად საკუთარი თავისგან უნდა მოეკვეთათ და შემდეგ – ხალხისგან.

ასევე მოძღვრავდა მღვდელთმთავრებს, რომ არ დაესხათ ხელნი უღირსი მღვდლებისთვის, ოქრო და ვერცხლი კი არ ეტროვებინათ,

არამედ უპირველესად გაეცათ იგი გლახაკთა და უპოვართათვის. მღვდლებსა და დიაკონებს ასწავლიდა, რომ ყოფილიყვნენ ეპისკოპოსის მორჩილნი. ასევე მონაზვნებს, მოწესეებსა და მთელ ხალხს შესაფერისად განანათლებდა: უსწავლელთ ასწავლიდა, სწავლულთ – ნასწავლს შეახსენებდა, მდიდრებს მოწყალებაზე მიუთითებდა, გლახაკებს – მოთმინებაზე დაცემულებს აღადგენდა და სუსტებს განაძლიერებდა. იგი რწმენით განამტკიცებდა ყველას, ვინც კი მას მიენდობოდა.

იყო ერთი ეპისკოპოსი, მეტად მდიდარი და წარჩინებული, რომელიც ამკობდა და განამშვენებდა ეკლესიებს, მაგრამ გლახაკთა მოწყალებაზე არ ფიქრობდა, თუმცა თავისი სულისთვის აღაპებს უკვეთდა მონასტერში. ეს ეპისკოპოსი მამა გიორგის დაემოწაფა და თავისი გულისთქმა განუცხადა, რაზეც ასეთი პასუხი მიიღო: „კოი მეუფეო, ეს ბოროტი მტრის ბრძოლაა, რომ ეკლესიის შემკობისა და აღაპების მიზეზით გლახაკთა მიმართ უმოწყალობით დაგდუბოს, რადგან ღმერთი იმას კი არ მოგკითხავს, რატომ არ შეამკეთ ეკლესიებო, არამედ გეტყვის: მშოოდა და არ მომეცით საჭმელიო.“

ასეთი სწავლებით ბერმა ეპისკოპოსი გლახაკთა მოწყალების სურვილით აღავსო.

წმინდა მამა გიორგის დეაწლით ჩვენი ქვეყანა განათლდა და ურიცხვი სული დაადგა ცხოვნების გზას. ამ ნეტარმა და საკვრველმა ბერმა, მაცხოვრის კაცთმოყვარეობას მიმსგავსებულმა, კაცთა ბუნებაზე აღმატებული საქმე წამოიწყო: არა თუ ათი ან ოცი, ან ორმოცი – არამედ ოთხმოცი სული იტვირთა, რომელთაგან ზოგი იმდენად მცირეწლოვანი იყო, რომ კვლავაც დედის რძით იკვებებოდა, სხვები ახლად გამოსულნი იყვნენ ჩვილობიდან და ყრმად იწოდებოდნენ, მესამენი – მოზარდნი, ტაბუკად წოდებულნი, მეოთხენი – უკვე ზრდასრულნი, რომლებიც თავისი ნებით დაემოწაფნენ ბერს. ისინი ისე გაჰყვნენ ამ წმინდა კაცს, როგორც ცხვრები – კეთილ მწყემსს.

რა იყო ამათი შეკრების მიზეზი?

იმხანად ჩვენი აურაცხელი ურჯულოების გამო ღვთის რისხვა დაგვატყდა თავს: მთელ ქართლში საშინელი შიმშილობა ჩამოვარდა, სასურველი და საყვარელი შვილები მშობლებისთვის მომაბეზრებლად და საძულველად იქცნენ. ამ დროს მამა გიორგიმ მასზე მინდობილი ოთხმოცი სული გადაარჩინა: ჯერ მოიძია თავისი ახლობლები, ძალზე გაჭირვებული ორი დისწული და მათი შვილები, მცირეწლოვანი ყრმები. სხვა ყრმანი სხვადასხვა ადგილიდან შეკრიბა: ზოგი ქალაქში იპოვა, ზოგი – სოფლებში, სხვები კი სხვებით უდაბურ ადგილებში, ხოლო ზოგი მონობისგან გამოიხსნა. მთელ

ქართლს მოუფინა ეს საკვირველი საქმე ნეტარი ბერისა. მშობლებს ყოველი მხრიდან მოჰყავდათ აღსაზრდელი ყრმები: ზოგს კარებთან უტოვებდნენ და გარბოდნენ, სხვანი, გონიერნი, თვითონ გამოზრდოდნენ თავიანთი მშობლებისგან.

დიდმა მოძღვარმა ყოველი მათგანი გამოზარდა და ღვთივსულიერი სწავლებით სრულყო: ასაკის ზრდასთან ერთად საღვთო წერილის სიტყვებზე აგება მათ, სიტყბუკეში შესულთ გონება და სულიერი ზედგა განუვითარა, ხოლო სულიერად და ხორციელად აღზრდილნი მათსავე დამბადებულ ღმერთს მიუძღვნა. ამ მაღალ საქმეს ნეტარი ბერი განსაკრთომელი ერთგულებითა და თავდადებათ ემსახურა: სხვა მასწავლებელი ან მოძღვარი კი არ მოიხმო, არამედ აღსაზრდელთა დიდ სიმრავლეს თვითონ ასწავლიდა და წვრთნიდა დაუღალავად, დღენიადაც იღვწოდა რა მათი წარმატებისთვის. მართალია, მოწაფეები უფროს-უმცროსნი იყვნენ, მაგრამ მოძღვარმა ისინი განსწავლულობით აქცია თანამოსაყვებად. ამასთან, თავად მოძღვარს ღოცვის კანონი არასოდეს შეუკეცია, არც მარხვა და ყოველდღიური მოღვაწეობა შეუწყვეტია.

ამ ყრმათა შეკრების პირველი მიზეზი იყო ღმერთთან მიმსგავსებული ნეტარი ბერის მოწველება, რაც განსაცდელის გამს გამოავლინა მან. მეორე მიზეზი ის იყო, რომ მისგან თარგმნილ მრავალ წიგნს უნდა შეთვისებოდა, მაგრამ რაკი შეუძლებელი იყო ასაკოვანთა და ზრდასრულთა განსწავლა, ამიტომაც წვრთნიდა ყრმათა ჩვილსა და რბილ ბუნებას, რომლებიც ისე გამოაწრთო, რომ მისი სწავლანი კეთილად შეიტკბეს. მესამე მიზეზი განგებულება იყო ღვთისა, რადგან წმინდა მთაზე ყოფნისას მოძღვარმა თავად გამოსცადა ხუცესთა და მგალობელთა მომზადების ნაკლოვანება, რომელთა განსწავლასაც დიდი შრომა შეაღია მან. ამასთან, მთაწმინდა შორს იყო კონსტანტინოპოლისგან და სწავლულნი იშვიათად ჩამოდიოდნენ აქ, ხოლო ვინც ჩამოდიოდა, დიდხანს არ რჩებოდა და ათონის დიდებული ეკლესია ცარიელდებოდა. ნეტარმა მამამ ამიტომ გამოზარდა თავის შვილთა კრებული მღვდლებად და მგალობლებად როგორც წმინდა მამა ექვთიმესთვის განმზადებული პატიოსანი ძღვენი. წიგნთა თარგმნის ტაღანტს წმინდა ბერმა სხვა ტაღანტიც დაუმატა – ამდენი სული განსწავლა და აღზარდა.

დიდი მოძღვრის გარდაცვალება

იორგი მთაწმინდელმა ქართლში ხუთი წელი დაჰყო. რაც კი რამ ნაკლი ჰყოფა საეკლესიო წიგნებსა თუ წესებში, შეასწორა და განმარტა. მრავალმა საეპისკოპოსო საყდარმა გადაიწერა მისი წიგნები. ნეტარმა ბერმა მეფეს, მთავრებს, მდიდრებსა და გლახაკებს საუკუნო ცხოვრების გზა ასწავლა. ამგვარად განამრავლა და ააღორძინა მან ღვთიებოძებული ნიჭი – წიგნთა მთარგმნელობა.

ნეტარმა მამამ ზეციური ხმობით იგრძნო აღსასრულის მოახლოება და წმინდა მთაზე დაბრუნება ისურვა, რომ იქ აღსრულდებოდა.

ამ დროს სულთან¹⁰ ქართველთა ერის გასანადგურებლად დაიძრა თავისი ქვეყნიდან. მამა გიორგი ოთხმოც სულიერ შვილთან ერთად ჯავახეთის ახალქალაქში იმყოფებოდა. შუადღისას იგი შემოვრთებამ მოიცვია და თქვა, რომ ქალაქზე ღვთის რისხვა იყო მოსალოდნელი, და ბრძანა, დაუყოვნებლივ გამეზავრებულყვნენ. სამი დღის შემდეგ მართლაც დაატყდა რისხვა ქალაქს და, ამ ქალაქის მკვიდრთა გარდა, ჩვენი სამეფოს წარჩინებული მთავრები და ერისთავებიც დაიხოცნენ.

მრავალგზისი ღოცვისა და ღვთისადმი ვედრების შემდეგ ნეტარი მამა გიორგი გულდაჯერებული ეახლა მეფე ბაგრატს და ჰმადლობდა მას მაცხოვრებელი სარწმუნოებისა და სწავლების კეთილად შეწყნარებისთვის, ასევე იმ სიყვარულის გამო, მის მიმართ რომ გამოავლინა. შემდეგ თხოვნით მიმართა: როგორც მე დავემორჩილე შენს მოწოდებას და უცხოობაში მეოფმა მრავალი შფოთისგან განრიდებული ცხოვრება დავტოვე, ახლა შენც დავემორჩილე ჩემს სიგლახაკეს და კვლავ, როგორც მრავალგზის ადრე გამეზავნე ჩვენი სულიერი მამების სამარხისკენ, შენ ამქვეყნის მეფემ გამეზავნე ამქვეყნის მეფესთან იმ ქალაქში, კონსტანტინოპოლში, რომელიც ყველას შემომკრებია, რომ იქიდან ზეციურ მეფესთან წარვიგზავნო.

ამ სიტყვებით წმინდა ბერმა მოაღბო მეფის გული, რომელმაც წერილითა და მცველთა თანხლებით გაგზავნა დიდი მოძღვარი მეფე კონსტანტინე დუკასთან. ისინი ნავით გაემგზავრნენ, მრავალი განსაცდელი დაითმინეს და წმინდა მამის ღოცვის მადლით გადარჩნენ.

მეფის კარზე წარგზავნილი იყო ნეტარი ბერი პეტრე, ყოფილი პატრიციუსი. მეფე კონსტანტინეს მან აუწყა ღირსი მამის ჩამოსვლის შესახებ. მეფემ მეორე დღესვე მოიწვია იგი. დიდმა ბერმა სამეფო კარის წესისამებრ თავიანთი სცა, ხობა შეასხა და ღოცვა-კურთხევა მიუძღვნა მის მეფობას. იგი საუბრობდა თავმდაბლურად და მოკრძალებით, რითაც თავის სულიერ ძალასა და უშფოთველობას წარმოაჩენდა. მეფემ ბაგრატ მეფის წერილი წაიკითხა, რომლითა უფრო მეტად შეიცნო, რომ მის წინაშე იდგა ანგელოზთა მსგავსი მოღვაწე. მეფე ბაგრატი სთხოვდა მეფე კონსტანტინეს, ისე მიეღო იგი, როგორც მის მეფობას ეკადრებოდა.

კონსტანტინემ ნეტარი მამის ღირსება გულისხმავი და შეპირდა მას, რომ ყოველივეს აღუსრულებდა, რასაც ინიებებდა.

მეფემ სულიერ საკითხებზე წამოიწყო საუბარი. მის გვერდით იყვნენ რომაელი და სომეხი წარწინებულები, მათ შორის – გაგიკ კარელი და სომხეთის სხვა დიდებულნი. მშვიდობიანი ჯამი იდგა.

მეფე მართლმადიდებელთა რჯულს შეეხო და იკითხა, იყო თუ არა რაიმე განსხვავება ქართველთა სარწმუნოებასა და ბერძენთა სრულ და უცთომელ სარწმუნოებას შორის. ნეტარმა ბერმა გიორგიმ იმგვარი სიმაღლითა და ღვთიებრწინებულებით განმარტა მართალი სარწმუნოება ქართველთა ნათესავისა, რომ მეფე და ყველა მასთან მყოფნი გააკვირვა. ბოლოს კი მეფეს უთხრა: „მას შემდეგ, რაც ერთგვის შევიცანით და მივიღეთ მართალი სარწმუნოება, არც მარცხნივ მივდრეკილვართ და არც მარჯვნივ, და არც მივიდრიკებით, თუ ღმერთი ინიებებს“.

მეფემ რამდენიმე საღვთისმეტყველო შეკითხვა დასვა, რასაც ღვთიებგანბრძნობილმა ბერმა სარწმუნო პასუხი გასცა.

მეფემ ძალიან გაიხარა, მადლობა შესწირა ღმერთს და შეაქო ნეტარი ბერი იმ დიდი სულიერი სარგებლობისთვის, რაც მისგან მიიღო, თან შეპირდა, ყოველგვარ თხოვნას აღგისრულებო.

კონსტანტინოპოლში ამ დროს იმყოფებოდა წმინდა მთის წინამძღვარი, რომელმაც ნეტარი ბერის ხილვით დიდად გაიხარა და ამცნო, მონასტერი მზადაა შენს მისადგებადო. მეორე დღეს მეფემ ნება დართო გიორგის, დაბრუნებულიყო თავის მონასტერში და ობლებიც თან წაეყვანა.

24 ივნისს იოანე ნათლისმცემლის შობის დღესასწაული იყო.

მოძღვარი თავის თანმხლებ პირებთან ერთად სტუდიელთა მონასტერში წავიდა, სადაც ეზიარნენ. შემდეგ გაჩერდნენ მათი მონასტრის მეტოქეში – ქსერდოფში. ბერს მაღალი სიცხე მისცა, ყველა ფიქრობდა, რომ მგზავრობისგან იყო დაღლილი, რადგან საღოცავად ყოველთვის ფეხით დადიოდა ხოლმე. სამი დღე დარჩნენ მეტოქეში. წმინდა მოციქულების დღესასწაულის წინა დღეს მან თანმხლებ პირებს უბრძანა, ობლები მოეზადებინათ მეფის წინაშე წარსადგომად. სთხოვნენ, მეორე დღისთვის გადაედო ეს შეხვედრა, მაგრამ მან მკაცრად ბრძანა, თუ დღეს არა, ხვალ ვეღარ შევძლებთო.

სახედარზე სხეების დაუხმარებლად შეეცა და ფილოპატის ველისკენ გაემართნენ, სადაც იმ დღეს მეფეს უნდა შეხვედროდნენ. მეფემ რომ ობლები იხილა, გაუკვირდა მათი სიმრავლე და მცირეწლოვანება, რადგან ზოგი, უკვე სამონაზვნოდ შემოსილი, მხოლოდ შვიდი წლისა იყო.

მეფემ მადლობა შესწირა ბერს და უთხრა, ამ დიდსა და მაღალ საქმეს სხვა ვერავინ აღასრულებდაო. ბერმა უპასუხა: „წმინდა მეფეო, ეს ობლები საქართველოში შევკრიბე და ღვთის სახელი და სიტყვა შევასწავლე ახლა თქვენი მეფობის წინაშე წარვადგინე და როგორც ინიებებთ და მიიწვეთ, ისე აღზარდეთ და შეიწყალეთ. ხელთა შენთა შევედრებ ამ ობლებს, ხოლო მე ამიერიდან ვეღარ მიხილავთ“.

მაშინ ვერც მეფე და ვერც სხვა ვერაფერს მიხვდა, მეორე დღეს კი, ოთხშაბათს, წმინდათა თავთა მოციქულთა პეტრეს და პავლეს დღესასწაულზე, როდესაც მიიყვანა ნეტარი, ყველას აეხილა თვალი.

მწუხრის ღოცვა ნეტარმა ბერმა ჩვეულებრივ ილოცა, შემდეგ ყველა დაითხოვა, ერთის გარდა.

წმინდა მოციქულთა ცისკრის ღოცვის ყველა წესს თვითონ უძღვებოდა. როცა გათენდა, იმ ძმებს მოუხმო, რომელთაც სხვათა მომსახურება ებარათ და უბრძანა, ძმები დაეპურებინათ. იმ დღის სატმელ-სასმელი თვითონ განაწესა, გათენებულზე სანთელი აანთებინა, ითხოვა, საკმეველი ეკმიათ და სახარების კითხვას შესდგომოდნენ. ოთხნი კითხულობდნენ. ოთხივემ ერთად რომ დაამთავრა, ჯვარი გადასახა და წარმოთქვა: „დიდება შენდა, უფალო“.

მუდამ მშვიდმა და მუდრო მოძღვარმა მიცვალების ჯამსაც მუდროება იწმია. ანდერძი რომ გავცხადებინა ძმებისთვის და სამოსს რომ მისი მოახლოებული აღსასრული გაეგო, დიდი შფოთი და აურზაური შეიქნებოდა. ამ მიზეზით არაფერი თქვა. როცა ხორციდან სრული გასვლისთვის ემზადებოდა, წმინდა და სანატრელი ხელები თავის უბიწო გულზე გადაიკვარდინა. მცირედ დაასხა ოფლმა, გადაიწერა ჯვარი, მარჯვენა კელავ თავის ადგილას დაასვენა და წარმოთქვა: „ხელთა შენთა, უფალო, შევედრებ ხელსა ჩემსა“.

მხოლოდ ერთხელ აღმოიფშვინა ღრმად და თავისი წმინდა სული წმინდა ანგელოზებს მიაბარა.

ენა უბღურია იმის მოსათხოვად, რა შფოთი, ქვითინი და შეცხადება შეიქნა. ბერის ცხედარს შემოეხევივნენ მღვდელნი და დიაკონნი, აგრეთვე ობოლნი, ჯერ კიდევ ჩვილნი, რომლებიც წვრილი ხმით დასტიროდნენ მამას და მოძღვარს.

მეფემ რომ მისი გარდაცვალება შეიტყო, ბრძანა, მოეტანათ მამა გიორგის წერილი, რომელშიც სთხოვდა: „წმინდა მეფეო, ეს ობლები, როგორც შენს ღვთისმოსეობას შეშვენი, ისე შეიწყალებ, რომ ისინი შენი სულის ცხოვნებისა და შენი შვილების დღევრძელობისთვის მლოცველნი იყვნენ. ხოლო მთაწმიდის მონასტერი, თქვენი სალოცველი, ოქრობეჭდით დაბეჭდე იმის დასამტკიცებლად, რომ იყოს იგი ყოველმხრივ თავისუფალი და შეუვალი, რომ ობლები იზრდებოდნენ აქ, მისი ყოველი მკვიდრი კი გლოცავდეს უკუნისამდე“.

მეფემ ბრძანა, მოეშადებინათ ორი სიგელი ოქრობეჭდით: ერთი – ძველი სიგელების დასამტკიცებლად, რაც გზას შეუკრავდა ყველას, ვინც ამ წმინდა ლაურისთვის რაიმე ვნების მიყენებას იწყებდა, ხოლო მეორე – იმ ობოლთათვის, რომ არავის გაეხედა მათი გაყვანა მონასტრიდან.

ნეტარი მამის ცხედარი ჯერ კიდევ არ იყო გადასვენებული, როცა მოვიდა მისი მოწაფე, ფარსმანისა და ჩორჩანელის¹⁰ და, რომელსაც ვერ მოესწრო მისთვის აღსარების თქმა. ქალბატონი მწარედ გოდებდა. იგი ფრიად დაშურებული წავიდა შინ, დაწერა აღსარება და წერილი წმინდანის სარტყელის ქვეშ ჩაადებინა იმ რწმენით, რომ წმინდა მამა მის ცოდვებს აღხოცდა.

მოძღვრის ცხედარი უღბოვანი ხის განსასვენებელში ჩააბრძანეს და მთაწმინდისკენ ზღვით წაასვენეს, შემდეგ ექსამილში¹¹ ურმებით განაგრძეს გზა. ურემზე იღო კიდობანი (კუბო) და მამა გიორგის წიგნები. ფსალმუნებითა და გალობით მიჰყვებოდნენ წმინდა მამის ნეშტს. მცირეწლოვან ძმათაგან დაიხარა ყველაზე უმცროსი, პანტელეიმონი, რომ ფეხიდან ეკალი გამოეძრო, ურემმა მას ზურგზე გადაუარა. მოთქმა-ტირდით მისცვიდნენ მას, ეგონათ, რომ მოკვდა. ყრმამ მათ უთხრა: არც გამიგია, ურემმა როგორ გადამიარა. ეს კი მამა გიორგის ცხედრის მადლი იყო. ექსამილიდან გზა ისევ ზღვით განაგრძეს და მთაწმინდამდე მიაღწიეს. მთაწმინდელებმა საკუთარი შეილებივით მიიღეს ისინი, ხოლო წმინდა ბერი – როგორც თავისი მწყემსი და წინამძღვარი, რადგან მონასტერში ჯერ კიდევ ბევრნი იყვნენ მისი ნამოწაფარნი.

მოძღვრის ცხედარი ჯერ, სამი დღე-ღამე, წმინდა მამის ექვთიმეს

განსასვენებელთან დაასვენეს, სადაც ექვთიმემ, როგორც მოძღვარმა, თავისი განსასვენებელიდან, გიორგიმ კი, როგორც მოწაფემ, თავისი კუბოდან, ურთიერთი მოიკითხეს. შემდეგ ყოველთა წმინდათა ეკლესიაში დააბრძანეს იგი. ყოველამე სრულდებოდა ღოცვა და ღამისთევა, დღისით კი მღვდლები სწირავდნენ. ასე გაგრძელდა ერთი წელი ყოველთა წმინდათა ეკლესიაში, შემდეგ კი ზემოხსენებული პეტრეს და ღირსი წინამძღვრის, გიორგი ოლთისარის ბრძანებით, მამათა და საძმოს დამოწმებით, წმინდა მამა ექვთიმეს სამარხის მოპირდაპირედ, ეკლესიის მარცხენა შტოში, გახსნეს ნეტარი მამა გიორგი მაშენებელის¹² ღუსკუმა¹³. როდესაც გახსნეს მამა გიორგის კიდობანი, რომ იგი გიორგი მაშენებლის გვერდით, მარმარილოს ღუსკუმაში ჩაესვენებინათ, ყველამ იხილა სასწაული: ნეტარი მამის თმის ერთი ღერიც კი არ იყო შეცვლილი. ამოიღეს იმ ქალის აღსარების წერილიც და, პოი საკვირველებაც – წერილი სრულიად სუფთა იყო!

24 მაისს, წმინდა სვიმეონ საკვირველთმოქმედის დღესასწაულზე, წმინდა ცხედარი კიდობნიდან ამოასვენეს და მარმარილოს ღუსკუმაში გიორგი მაშენებელთან ერთად დაკრძალეს, როგორც ჭეშმარიტად მეორე მაშენებელი და შემამკობელი ეკლესიებისა.

ამ დღეს მოიხსენიება მისი წმინდა ნაწილების გადასვენება, ხოლო მოხსენიების მთავარ დღედ განწესდა 30 ივნისი, რადგან 29-ში, მისი გარდაცვალების დღეს, თავთა მოციქულთა, პეტრეს და პავლეს დღესასწაულის გამო, მისი დაწესება არ იყო ჯეროვანი. ხატიც დაიწერა, რომელიც გაავსავენეს მთაწმინდაზე და დაასვენეს წმინდა გიორგის სამარხზე. ხატზე ამიერიდან ორივე წმინდა მამა: ორმოცდაათი წლის ექვთიმე მარჯვნივ, მეორე მხარეს კი გიორგი, ჩვენს სავედრებლად და შუამდგომლად დგანან ყოველდღე წმინდა ღვთისმშობლის წინაშე, რადგან ადიდებს ყოველდღე წმინდა ღვთისმშობელი თავის მადიდებლებს – ჩვენი ერის განმანათლებლებს: მათგან ერთს მან სასწაულებრივი კურნება მიანიჭა და კეთილშეშენი ქართული ენით აამეტყველა, ხოლო მეორეს – სიბრძნე და ცოდნა მიმადლა. ორივემ ძალისამებრ ადიდა ყოველადიდებული ზეციური დედოფალი. ახლა ზეცაში არიან მის წინაშე მდგომარენი, ამქვეყნად კი მისი წმინდა ხატის წინაშე დგანან და მარადის ევედრებიან ჩვენთვის.

პენსიები:

1. **მეფე გიორგი პირველი** – გაერთიანებული საქართველოს მეორე მეფე (1014-1027 წწ.).
2. **ტაბრისის მონასტერი** – სამონასტრო კომპლექსი ისტორიულ სამცხეში, მდებარეობს სოფელ ტაბრისთან, მდინარე მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე; დაარსებულია X საუკუნის II ნახევარში.
3. **ვერძი** – აქ უკავშირდება წმინდა წერილის თხრობას ძველი აღთქმის წიგნიდან „დაბადება“: აბრაამს და მის ცოლს, სარას, შეეძინათ ძე – ისააკი. ღმერთმა გამოსცადა აბრაამი და უბრძანა, ისააკი მისთვის სამსხვერპლოზე შეეწირა. აბრაამი უდრტვინველად დაემორჩილა ღვთის ნებას და, ის იყო, დანა აღმართა, რომ ღმერთმა შეაჩერა, და ისაკის ნაცვლად ბუჩქებში გახდართული ვერძი შეაწირვინა. ღმერთმა აბრაამს მოუწოდა, მიეტოვებინა თავისი მიწა-წყალი და ქანაანში წასულიყო.
4. **საღვთო წერილი** – ძველი ქართული წერილი ნიშნავს „წიგნს“. საღვთო წერილი ან წმინდა წერილი ბიბლიის წიგნებია.
5. **ქცია** – მდინარე სამხრეთ თრიალეთში, მდინარე ხრამის ზედა წელი, სათავედან დაბა წალკის წყალსაცავამდე.
6. **ხახულის მონასტერი** – ძველი ქართული სამონასტრო მწერლობის კერა ისტორიულ იმერ-ტაოში, მდინარე თორთომის წყლის მარჯვენა სანაპიროზე, დაარსებულია X საუკუნეში.
7. **მწერალი** – გადამწერი.
8. **ღაფრა** – დიდი მონასტერი.
9. **მეფე ბაგრატ მესამე** – გაერთიანებული საქართველოს პირველი მეფე (975-1014 წწ.).
10. **მნათე** – ეკლესიის მსახური, რომლის მოვალეობაა ზარების რეკვა, სანთლებისა და კანდლებიდანთება.
11. **ღმერთ შემოსილი** – განღმრთობილი, ღვთიური მადლით შემოსილი.
12. **ფერის ჯოჯიკის-ძე** – ტაოელი დიდებული, ტაოს მეფე დავით კურაპალატის მხედართმთავერის, დიდაზნაურის, ჯოჯიკის შვილი.
13. **ბასილი კუისარი** – ბასილი მეორე ბულგართმშესწრელი, ბიზანტიის იმპერატორი (976-1025 წწ.).
14. **ტვარწატაფი** – ადგილი ტარუბერანის მხარის უკიდურეს ჩრდილოეთში, ისტორიული ბიზანტიის იმპერიის აღმოსავლეთში,

რომელიც მდებარეობდა მდინარეების, ზემო არაქსისა და მურად-სუს (აღმოსავლეთი ეფრათი) შორის. ის შედიოდა იმ „ზემონი ქვეყანანი საბერძნეთისანიში“, რომელიც იმპერატორმა ბასილი მეორემ გადასცა ტაოს მეფე დავით კურაპალატს აჯანყებული ბარდა სკლიაროსის დამარცხებასა და განდევნაში დახმარების სანაცვლოდ. სწორედ ამ ბრძოლაში მონაწილეობდა ფერის ჯოჯიკის მამა, მხედართმთავარი ჯოჯიკი.

15. **შავი ანუ საკვირველი მთა** – სამონასტრო ცენტრი ჩრდილო-დასავლეთ სირიაში, წარმოადგენდა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საღვთისმეტყველო კერას, რომელიც დასაბამს იღებს V-VI საუკუნეებიდან; მდებარეობს ხმელთაშუაზღვის სანაპიროს აღმოსავლეთით, ქალაქების ანტიოქიისა და ალექსის მთიანეთში.
16. **წმინდა სვიმეონი (საკვირველმოქმედი) და მისი დედა მართა** – V-VI საუკუნეების ცნობილი განდევნილი მოღვაწეები. წმინდა სვიმეონი არის მესვეტრობითი განდევნილობის ფუძემდებელი, რის გამოც იგი იწოდება სვიმეონ მესვეტედ. მან ხვეტზე გაატარა 68 წელი. მისი სულიერი შვილი იყო წმინდა იოანე ზედაზნელი.
17. **წმ. გიორგი შეყენებული** – X-XI საუკუნეების დიდი ქართველი განდევნილი, რომელიც მოღვაწეობდა შავ მთაზე, სვიმონწმინდის მონასტრის სანახევრში; წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მოძღვარი.
18. **რომანაწმინდა** – შავი მთის ერთ-ერთი სავანე, ქართველ ბერთა საღვთისმეტყველო-მთარგმნელობითი მოღვაწეობის კერა.
19. **წმინდა მთა** – მთაწმინდა, სახელგანთქმული სამონასტრო კომპლექსი საბერძნეთში, ქალკედონის ნახევარკუნძულის აღმოსავლეთ ნაწილში, კონცხზე, რომელიც შეჭრილია ეგეოსის ზღვაში. VIII საუკუნის ბოლოს ქართველმა ბერებმა აქ მცირე სავანე დააფუძნეს. პირველი დიდი მონასტერი მთაწმინდაზე ააგო ათანასე დიდმა, დღით ღაზმა, რომელსაც, სხვა უმნიშვნელოვანეს ნაშრომებთან ერთად, დაწერილი აქვს უდიდესი ღირებულების ძეგლი: „სამადლობელი იბერიელთა მიმართ“. აქვე დაარსდა ათონის ივერთა მონასტერი, ღვთისმშობლის სახელობისა.
20. **სვინაქსარი** – საეკლესიო კალენდარული დღეების მიხედვით განწესებულ წმინდა დღესასწაულთა და წმინდანთა მიმართ მსახურებელი წეს-განგებობისა და შემოკლებულ ცხოვრებათა-მარტვილობათა შემცველი ლიტურგიკული კრებული.
21. **გამოკრებილი, ანუ საწელიწადო სახარება, გამოკრებილი, ანუ საწელიწადო ეპისტოლენი პავლე მოციქულისა და საწელიწადო საწინასწარმეტყველო** – ლიტურგიკული (სამღვდელმსახურო) კრებულები, რომლებშიც საეკლესიო წელიწადის დღეთა შესაბამისი წეს-განგებობის კვალობაზე არის დალაგებული შესაბამისი საკითხავები სახარებიდან („საწელიწადო სახარება“), პავლე მოციქულის ეპისტოლეებიდან („საწელიწადო პავლენი“) და წინასწარმეტყველთა წიგნებიდან („საწელიწადო საწინასწარმეტყველო“).
22. **დიდნი კურთხევანი** – შვიდი საეკლესიო საიდუმლოს აღსრულების უწმინდეს წეს-განგებობათა და სარწმუნოებრივ ცხოვრებასთან

დაკავშირებულ სხვადასხვა სამღვდელმსახურო მოქმედებათა წერილობითი აღწერილობების კრებული. წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მიერ ნათარგმნი „დიდნი კურთხევანი“, ნაკურთხი რუის-ურბნისის კრების მიერ 1105 წ-ს, წარმოადგენდა და წარმოადგენს განსაკუთრებული ღირსების ლიტურგიკულ წიგნს, რომლის სრული სახით აღდგენა-გამოქვეყნება აშკარადელი საეკლესიო მოღვაწეობის უპირველეს ვალდებულებათაგანია (დღეს საქართველოს ეკლესიაში მოქმედებაშია XVIII ს-ის პირველ ნახევარში კვიპრიანე სამთავნელის მიერ დომენტი კათალიკოსის დავალებით თარგმნილ-შედგენილი „კურთხევანი“).

23. **„დაბადება“** – ძვ. ქართ. „შესაქმე“ – ბიბლიის პირველი ნაწილის, „ძველი აღთქმის“ პირველი წიგნი.
24. **სანაწილე** – წმინდანის წმინდა ნაწილების (წმინდანის ნეშტის) შესანახი ძვირფასი კიდიობანი.
25. **წმინდა სტეფანე პირველმოწამე** – ქრისტეს სამოციქულო მოციქულთაგან ერთ-ერთი, მთავარდიაკონი; იგი მოწამულობრივად აღსრულებული პირველი ქრისტიანია და ამიტომ იწოდება „პირველმოწამედ“.
26. **წმინდა ჯნატი ღმერთშემოსილი** – წმინდა იოანე ღვთისმეტყველის მოწაფე, ანტიოქიის ეპისკოპოსი, დიდი მღვდელმოწამე, რომელსაც, ყრმობის ასაკში, მაცხოვარმა ხელი შეახო.
27. **წმინდა იაკობ დაჭრილი** – იოანე-ზოსიმეს (X ს-ის შუა წლები და II ნახევარი) კალენდრის მიხედვით ხსენება 12 ნოემბერს; იმავე იოანე-ზოსიმეს კალენდრისა და წმ. გიორგი მთაწმინდელის „სვინაქსარის“ მიხედვით, ხსენება 27 ნოემბერს. „სვინაქსარში“, კერძოდ, მითითებულია: „ამასვე დღესა (-27 ნოემბერს) იაკობ დაჭრილისად, რომელი იყო ჭამთა თევდოსი და ონორი ბერძენთა მუფეთაჲსა (V ს-ის I ნახევარი).“
28. **წმინდა კოზმან და დამიანე (არაბი მოწამენი)** – იწოდებიან როგორც „უვერცხლონი“, ვინაიდან უსასყიდლოდ პაუზებდნენ ქრისტეს ძალით. მოწამულობრივად აღესრულნენ (III-IV სს.).
29. **წმინდა ორმოცი მოწამე** – სებასტიაში მოღვაწე 40 კაბადოკიელი მეომარი. ისინი ქრისტიანები იყვნენ და IV საუკუნის დასაწყისში სებასტიასთან ახლოს მდებარე გაყინულ ტბაში ეწამნენ ქრისტესთვის.
30. **წმინდა პანტელეიმონი** – დიდმოწამე და მკურნალი, ნიკომიდიელი დიდებულის შვილი. ყველანაირი სენისგან პაუზებდა ქრისტეს სახელით. რამდენიმეჯერ სასტიკად აწამეს და ბოლოს თავი მოჰკვეთეს (IV საუკუნის დასაწყისი).
31. **ველოგია** – ბერძნულად ნიშნავს „კურთხევას“. საერთო სახელწოდებაა საეკლესიო სიწმინდეებისა: სეფისკვერის, ნაკურთხი წყლის, კანდელის ზეთის, ჯვრის, ხატის და სხვა წმინდა ნივთების – რომლებიც უსასყიდლოდ გაიცემა ეკლესია-მონასტრებში, კურთხევის სახით. ველოგიად იწოდება ასევე წმინდა ნაწილები.
32. **იყალთოელი ეპისკოპოსი არსენი და ბერი იოანე გრძელიძე** – X-XI

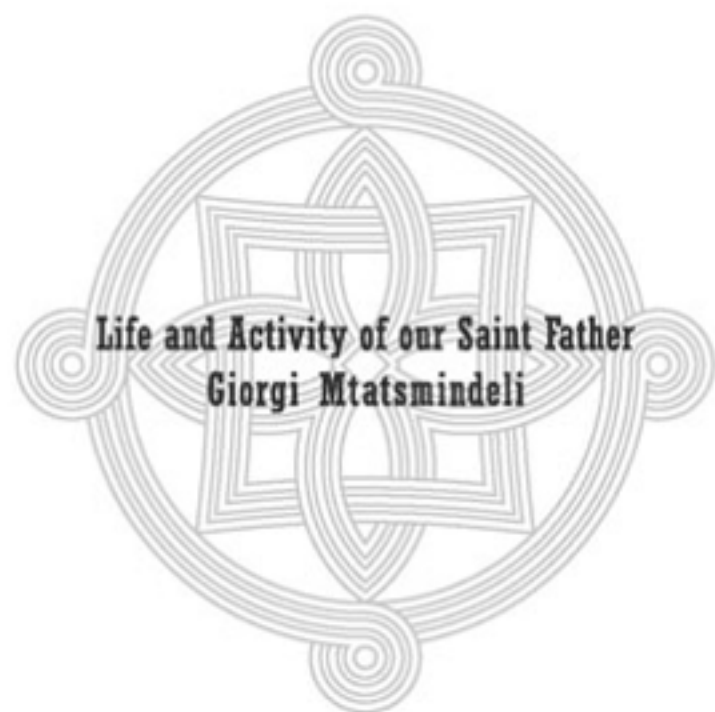
საუკუნეების ქართველი საეკლესიო მოღვაწეები, ივერონის მონასტრის ბერები.

33. **წმინდა სვიმეონ მიმრქმელი** – მართალი სვიმეონი, ღვთისმომრქმელად წოდებული. მან 360 წელი იცოცხლა. ღვთის ნებით, მას ეუწყა, რომ მანამდე იცოცხლებდა, სანამ არ იხილავდა განკაცებულ იესო ქრისტეს. ეს წინასწარმეტყველება აღსრულდა ქრისტეს შობიდან მე-40 დღეს, რაც შირქის დღესასწაულით აღინიშნება. შირქა ნიშნავს „ხელში აყვანას, მიხუტებას“, ძველი ქართული „მიქუმას“; მართლმად სვიმეონმა იერუსალიმის საუფლო ტაძარში ყრმა იესო ხელში აიყვანა, მიიხუტა ანუ მიიქვა და მადლობა შესწირა უფალს (ლუკა, 2, 25-35).
34. **სამარტვილო** – წმინდანის საფლავი, სამარხი.
35. **კონსტანტინე მონომაქი** – კონსტანტინე მეცხრე მონომაქი, ბიზანტიის იმპერატორი (1042-1055 წწ.).
36. **მეფე ბაგრატ** – ბაგრატ მეოთხე, საქართველოს მეფე (1027-1072 წწ.).
37. **დედოფალი მარია** – ბაგრატ მეოთხის დედა.
38. **სამღვდელთმთავრო საყდარი** – საეპისკოპოსო ტაძარი.
39. **დედოფალი თეოდორა** – ბიზანტიის დედოფალი (1055-1056 წწ.).
40. **მეფის ასული მარია** – ბაგრატ მეოთხის ასული, შემდგომში ბიზანტიის დედოფალი (1071-1081 წწ.).
41. **კონსტანტინე დუკა** – კონსტანტინე მეათე დუკა, ბიზანტიის იმპერატორი (1059-1067 წწ.).
42. **ბერი პროხოზე** – XI საუკუნის დიდი ქართველი საეკლესიო მოღვაწე, იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის განმაახლებელი და მისი მთავარი ტაძრის მშენებელი.
43. **კანონი** – (ბერძნული „წესი, დადგენილი“). კანონის აღსრულება, ანუ ყოველდღიური სამონასტრო წესის, განაწესის შესრულება.
44. **პატრიარქი პეტრე** – ანტიოქიის პატრიარქი პეტრე მესამე (1052-1056 წწ.).
45. **პატრიარქი თეოდოსი** – ანტიოქიის პატრიარქი თეოდოსი მესამე ქსიროვერგი (1057-1059 წწ.).
46. **კალიპოზი** – შავი მთის ერთ-ერთი სავანე, ქართველ ბერთა საღვთისმეტყველო-მთარგმნელობითი მოღვაწეობის კერა.
47. **სვიმეონწმინდა** – შავი მთის ერთ-ერთი სავანე, ქართველ ბერთა საღვთისმეტყველო-მთარგმნელობითი მოღვაწეობის კერა.
48. **ნიკოფსია** – ციხე-ქალაქი ქალაქ ტუაფსესთან; „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტის მიხედვით, „მოვიდნენ ანდრია და სვიმონ კანანელი აფხაზეთსა და ეგრისში. და იქ აღესრულა წმინდა სვიმონ კანანელი ქალაქ ნიკოფსიაში, ბერძენთა საზღვარზე“. ამ ადგილას, მემკრიანე ფლავიუს არიანეს ცნობით, ყოფილა ქალაქი ძველი ლაზიკეს სახელწოდებით.
49. **წმინდა სვიმონ კანანელი** – ქრისტეს თორმეტ მოციქულთაგან ერთ-ერთი, მოშურნედ წოდებული. ცხოვრობდა კანას გალილეაში, იყო იოსებ დამწმინდელის შვილი პირველი ქორწინებიდან. მის ქორწილში, კანაში, უფალმა აღასრულა პირველი სასწაული და

წყალი ღვინოდ აქცია. სვიმეონმა დატოვა ახალშერთული ცოლი და მაცხოვარს შეუდგა. მან წმინდა ანდრია პირველწოდებულთან ერთად იქადაგა საქართველოში ქრისტიანობა. აფხაზეთში წარმართებმა ქვეებით ჩაქოლეს. დაკრძალულია ანაკოფიაში, სოხუმიდან ახლოს. დღემდე შემორჩენილია მღვიმე, სადაც წმინდა მოციქული მოღვაწეობდა.

50. **იოანე გუთელი ეპისკოპოსი** – VIII საუკუნის საეკლესიო მოღვაწე, გუთების მღვდელთმთავარი.
51. **ანტიოქია** – ისტორიული ქალაქი ბიზანტიის იმპერიაში (თურქეთის ქალაქ ანტაკია-სტატი); ანტიოქიის ეკლესიის საპატრიარქო ცენტრი.
52. **ისაფრია** – ხმელთაშუაზღვისპირა პროვინცია ბიზანტიის იმპერიაში.
53. **სებასტია** – ქალაქი ბიზანტიის იმპერიაში (თურქეთის ქალაქი სივასი).
54. **კესარია** – ქალაქი ბიზანტიის იმპერიაში (თურქეთის ქალაქი კაისერია).
55. **გეზატი** – ქალაქი ბიზანტიის იმპერიაში (თურქეთის ქალაქი იოზგატი).
56. **სამსონი** – ქალაქი ბიზანტიის იმპერიაში (თურქეთის ქალაქი სამსუნი).
57. **ნეფი** – სამონასტრო კომპლექსი ისტორიულ თორში, სოფელ ახალდაბასთან, მდინარე მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე, რომელიც დააარსა წმინდა გრიგოლ ხანცთელის მოწაფემ თეოდორემ.
58. **გიორგი უფლისწული** – საქართველოს მეფე გიორგი მეორე (1072-1089 წწ.).
59. **აღაბი** – (ბერძნული „სიყვარული“). სულის აღაბი ეწოდება მიცვალებულის სულის მოსახსენებელ წირვას, შესაწირს, საკურთხის ან ტრაპეზობას.
60. **სულთანი** – არფ-არსლანი, თურქ-სელჯუკთა სულთანი (1063-1072 წწ.).
61. **პეტრე** – ბიზანტიის იმპერატორი, კონსტანტინე მეათე დუკას კარზე მოღვაწე, ბერად აღკვეცილი, ქართველი დიდებული (XI საუკუნე); პატრიცისი – დიდგვაროვანი.
62. **გაგიკ კარელი** – კარის სომხური სამეფოს მეფე (1029-1065 წწ.).
63. **სტუდიის მონასტერი** – ცნობილი სამონასტრო კომპლექსი ბიზანტიის იმპერიის დედაქალაქში კონსტანტინოპოლში (სტამბულის ევროპულ ნაწილში).
64. **ქსეროფი** – ადგილი ბიზანტიის იმპერიის დედაქალაქში.
65. **ფილოპატის ველი** – ადგილი ბიზანტიის იმპერიის დედაქალაქში – კონსტანტინოპოლის გალავნის გარეთ, რომანოს კარიბჭესთან (სტამბულის ევროპულ ნაწილში).
66. **ფარსმანი და ჩორჩანელი** – ჩორჩანელთა ცნობილი ფეოდალური გვარის წარმომადგენელი სამცხეში.
67. **ექსამილი** – ადგილი ბიზანტიის იმპერიაში, მარმარილოსა და ეგეოსის ზღვების გამყოფ პალიპოლის ნახევარკუნძულზე.
68. **გიორგი მამნებელი** – X-XI საუკუნეების საეკლესიო მოღვაწე, ივერონის მონასტრის მესამე წინამძღვარი (ილუმენი) 1019-1029 წლებში; იოანე მთაწმინდელის (ექვთიმეს მამის) ძმის შვილი.
69. **ლუსკუმა** – სამარხი, საფლავი, აკლდამა.

Life and Activity of our Saint Father Giorgi Mtatsmindeli

His Birth and the Years of Adolescence

Beatific Father St. Giorgi Mtatsmindeli was a Georgian by nationality. His ancestors came from Samtskhe, the country, serving God and protected by God. His father Iakob, a servant of God, had close relations with King Giorgi I¹ and was loyal to him. His mother, Mariam, was distinguished by virtuous life and was God-loving and pious. The husband and wife had three sons and three daughters. When their eldest (first) daughter was born they named her Tekle and decided to dedicate her to the service of God. When Tekle became 7 years old her parents took her to Samtskhe, to one of the convents, called Tadzrisi² and gave her to Mother Sabaya to bring up.

Then a son Thevdore was born to them. The parents decided that if they had another son, they would dedicate him to God as well for "the one belonging to a ram³ is to be dedicated".

Beatific Father Giorgi was born in the province of Trialeti in 1009. Mariam had a vision one night, announcing his birth, a splendid and glorious youth informed her about it. "Bear this child, the ram chosen by the Lord, dedicate him to God to Whom you have promised him and call him Giorgi". On waking up, the frightened Mariam told her husband about the vision with joy and both of them thanked the Lord with tears.

He was born a few days later, the laborer, promised by God. The boy grew up both physically and spiritually, full of devotion and love.

When he became seven years old Giorgi, like his sister, was taken to Tadzrisi Monastery. He spent three years there and learned the Holy Writ⁴ diligently. He surprised everybody by his cleverness and industry. At the age of ten he was "like an old man". God's hand was visible in everything. God had protected him since babyhood; once while still living with his parents, he was on the bank of the River Ktsia⁵ and saw on the opposite bank a lad, dressed in flame-colored clothes, calling him to his side, asking him "to come and sing with him". Then another lad, pure and beautiful, took him by the hand and said to him, "Stay here with me, for I am a better friend for you". It is clear that the one on the other side of the river was the wicked devil who wanted to drown Giorgi in the river,

and the lad, dressed in white was a kind angel whom the Lord had sent him as his protector. He had been different since his childhood. When he was in the monastery, the devil set fire to the place where the boy was fast asleep. An angel dressed in white appeared before him, woke him up and took him out of the burning monastery, safe and sound.

When he was ten years old his father took him to the Monastery of Khakhuli⁴ where at the time Giorgi's uncles (his father's brothers) worked. They were "men devout and full of God's mercy", Giorgi – a writer⁷ and Saba of Khakhuli. Seeing young Giorgi's cleverness, his quiet, calm and serene behavior, the beatific fathers were greatly pleased and thanked God for seeing a lad full of wisdom. At that time Father Makar was the Father Superior of Khakhuli Lavra⁸. The lad was like a son to him. The other worthy fathers, working in Khakhuli, also blessed Giorgi. They were the well-known hymnologist Basil, the son of King Bagrat III⁹ and Holy Sacristan¹⁰ Anton. The relations with these godly¹¹ fathers made a great influence on the formation of Giorgi as an ecclesiastic.

Great Ilarion Tvaleli, shining like a sun among the company of holy fathers, and being famous for spiritual teaching, took care of Giorgi's upbringing in the Khakhuli Monastery. By God's will Giorgi became spiritually developed and grew up day by day. He surpassed all his co-evals by knowing the questions, concerning priests and the church. He had studied church hymns and hymnody thoroughly. He never spared his body and "did not close his eyes, and did not let them fall asleep". He had learned all the books of both the Old and the New Testament of the Holy Writ which he had found in our language.

By that time Giorgi's uncle, Giorgi the Writer moves to work at Feris¹², the son of Jojik, the son-in-law of the sister of Basil, the son of Bagrat, as their spiritual teacher and manager of all their affairs. Giorgi the Writer took the young Giorgi with him as well, for he himself was old and needed Giorgi's help. Feris, the son of Jojiki, and his wife received young Giorgi as their son. They led a virtuous life. But Basil the Caesar¹³ got angry with Feris, and put him to death, for he had accused him of treason. Feris' widow with all her household and serfs was taken to Constantinople. While there, Feris' widow and Giorgi the writer took Giorgi to school, "of philosophers and rhetoricians, adorned by both lives, not laymen, but monks, pious and acknowledged by everybody"...

Young Giorgi studied hard for twelve years and excelled all by his keen brain.

Twelve years later Feris' widow was returned to her estate in Tvartsatapy¹⁴, and she took Young Giorgi and his uncle with her.

Soon young Giorgi returned to Khakhuli to his other uncle Saba. Giorgi's spiritual father, Great Ilarion, was still alive. The twenty-five year-old Giorgi was consecrated a monk by him.

Monastic Activities

Having taken monastic vows, beatific Giorgi decided to leave his relatives and friends to feel greater closeness to God and live in poverty abroad. Therefore he stole away and made for Jerusalem. God's will also played a certain part in this. . . "As He prepared Moses for being a prophet he brought him to Himself in the first place and before Abraham took vows. He ordered him to leave his country, and also such is the order for many saints; as they want to approach the Lord they should leave their relatives and friends and only then they will become close to God and be able to speak to Him".

Father Superior Makar and the monks, living in Khakhuli, sent pursuers to find him. Giorgi used a trick. He exchanged his clothes with a beggar for his rags, and thus dressed in rags, he moved on with a forlorn madman, walking ahead of him. Worthy Father Giorgi recalled this episode as follows: on the way the devil threw this man down on the ground at some deserted place. Foam appeared on his lips, he gritted his teeth and screamed; and as for him he himself prayed. Worthy Father Giorgi begged God to cure him and he prayed till he drew the evil spirit out of him. The worthy father thanked the Lord who had saved his fellow-traveler from the evil spirit. After that he continued his way alone, barefooted and with uncovered head, endured much suffering and jeopardy, for while walking "he had no wine and no water and walked along a narrow road, and had bread and water only once a day".

Overcoming such hardships, he reached the Black Mountain¹⁵, worshipped the sepulchers of St. Simon and his mother beatific Martha¹⁶, prayed in many monasteries and received the blessing of holy fathers and started looking for a spiritual teacher, for it is impossible to succeed in monastic activities without one. On the Surprising Mountain he found a monk, dwelling in a cleft of a rock who was "chaste like a dove and innocent like a pigeon, man belonging to heavens and an angel of the world, for whom the cares of the flesh were alien, and who was with God in his mind. I will call him Giorgi the Hermit¹⁷, a great luminary, of our nation..."

This saintly monk had been looking for a worthy successor of St. Euthymius. For a long time and found him in young Giorgi. The hermit Giorgi

found the one he had been looking for by God's will.

The teacher settled Giorgi in St. Romana's Monastery¹⁸ where his duty was to look after the sick. He spent three years there, working hard, fasting and serving obediently. Meanwhile this monk, characterized by all virtues, became thirty years old physically, however, spiritually he was like a man very much advanced in age. The teacher sent him to Jerusalem only after this. The beatific father went to all the holy places in Jerusalem and prayed there and clearly saw the suffering of Christ in his mind, he seemed to see with his own eyes what the Lord had done to redeem the mankind.

Then he again returned to his teacher who gave his blessing to his disciple, perfect in every way, to begin translating divine books from Greek into Georgian.

His disciple felt shy to do this work, thinking that a wise man like the saintly father Euthymius was necessary to do such work. His teacher advised him as follows, "Son, the one, the same person, who saved this saint from death and explained the Georgian language to him will help you as well. . ."

Instructing him like this the teacher sent the monk Giorgi to the Holy Mountain.

Georgians had divine books and true faith since olden times, but our country was far from Greece, and wicked descendants of Armenians led us into error, naming precision as an excuse and we had translated some books from them. Therefore God took mercy on us and sent us St. Father Euthymius who, having done many translations, completely cleaned our country from harm (books, translated from Armenian) and left us all this in written form. But due to his early demise this work was not completed. By God's mercy beatific Father Giorgi appeared and completed what Euthymius had not had time to do.

Blessed by his teacher, beatific Father Giorgi hastened to the Holy Mountain. He came across many dangers. Once he approached a swollen river and was unable to cross it. A youth on a white horse appeared on the opposite bank. He called out to him, "Go in, don't be afraid" — he held out his hand to him and helped him to cross the river, and disappeared; beatific Father Giorgi used to say, "It was the great martyr Giorgi".

By God's will he reached the Holy Mountain¹⁹ safely. He was received with joy and given shelter. Beatific Father Giorgi was distinguished by fasting and praying; he was calm, modest, obedient and patient. Everybody thought him to be simple and ignorant, for he served the brethren and obeyed them without uttering a word of protest. He walked about with a bent head and looked down at the ground, never looking anybody in the eye. He retained this habit till his death.

A rumor reached his teacher, the beatific monk hermit Giorgi that Giorgi whom he had sent to the Holy Mountain had not been either made a priest or had had time to translate books. He was greatly upset and sent his worthy disciple

Ioane and reproached beatific Father Giorgi for ignoring his prayers and blessings.

Monk Giorgi did not take anything of his own free will, he took it by the order of his teacher. He took the order of a priest with great fear and reverence, and a little time later he was appointed head of the church i.e. chief of priests and choristers. He translated the synaxarion²⁰ in the first place, for it is the basis of the divine service. Father Euthymius had already translated the synaxarion, but in a very concise form.

After the synaxarion Giorgi translated a selected Gospel, Apostle Paul's selected epistles and the annual prophesies²¹. After all these he translated Great Consecrations²², the interpretation of "Genesis"²³, etc. and did all this alongside the divine service.

After this, having been tried in all kinds of work, he as a saintly and innocent person was raised to the throne of the Father Superior by all the brethren of the Monastery. Though the beatific Father Giorgi resisted the brethren with all his might, lots were cast three times according to the regulations of the Monastery with two other persons and he won all these three times. He became convinced that it was God's will and accepted the Father Superior's crozier.

After this his work became harder than it had been before: he forbade himself to drink wine, to eat cheese. His underwear was of coarse cloth. He was a model for everybody by his work and activities and showed the way to eternal life to his flock.

He studied the life of the St. Euthymius in detail, the activities of his beatific father Iovane and other holy monks, and also the history of building that great lavra, its regulations and rules that the beatific Father Euthymius had established for his descendants. He described all this for the next generations to see and to learn.

Having become the Father Superior, he had a shrine²⁴ made for the holy and Godly Father Euthymius' relics. He moved these relics from the Church of John the Baptist to this magnificent Church of Mother of God, singing psalms and hymns, producing fragrance.

It was also he who made a splendid shrine and laid the sacred relics of St. Stephen the first martyr²⁵, St. Ignatius, the God-imbued²⁶, St. Jacob the Wounded²⁷, St. Kozman and Damien (Arab martyrs)²⁸, forty St. martyrs²⁹, St. Panteleimon³⁰ and many other martyrs and the eulogies³¹ of Our Savior's grave. He buried the right hand of beatific Father Euthymius with these holy relics, he served this procedure himself. In this way he made St. Euthymius seen and worshipped by the whole world, from the Holy Mountain to the Black Mountain, and also in the whole of Assyria, Jerusalem and the east.

It was also he who found the remains of St. Iovane (Euthymius' father) which had been laid in the Holy Archangel's church before, and also the holy

monks – beatific Arsenius, the Bishop of Ninotsminda, and the godly monk Iovane Grdzeldze³³, who had been buried outside the Monastery, in the Church of Simeon the godfather³⁴. It was also beatific Father Giorgi who took their remains out of their graves and buried them under the relics of beatific Holy Father Euthymius. He barred the crypt (“samartvilo”)³⁵ and ordered to have three icon-lamps burning there permanently and always observe this rule.

Having done all this, he began to take care of the church affairs. The lead of the roof was damaged and water filtered through it. Giorgi went to Constantinople to the conscientious king Constantine Monomach³⁶. The king gladly satisfied the monk's request and ordered to give him lead from the royal sources. Beatific Father Giorgi used this lead to repair the roof. Apart from this he requested that the old documents of the church be asserted and certified, he expanded the borders of the monastery estates. When King Bagrat³⁷ and his mother Queen Mariam³⁸ arrived in Constantinople beatific Father Giorgi arrived too. The king and the queen were greatly pleased to see him, for they had heard much about his activities. They heard a surprising and quite an unbelievable story: some beasts appeared in the royal woods for hunting. They ate the wild beasts, meant for kings' hunting. The king ordered to summon the descendants of Simeon the Magus who were known for magic. They were to slaughter the beasts, eating the beasts meant for hunting. And, indeed, they killed very many beasts. King Bagrat asked them how they had managed to do it. They said, “Oh, King, we bewitch some carrion and leave it in the place where beasts won't to come. We climb up the trees and call them, imitating the voices of beasts. They come, eat the bewitched meat and die. If the animal is born on Holy Saturday, it doesn't come, and doesn't eat the meat either”.

The king said that if he did not see it with his own eyes he would not believe it. A dog was brought. They knew it had not been born on Holy Saturday. They gave it some bewitched meat. Beatific Father Giorgi was also there at the moment. He felt not only sorry for the dog, but also did not want it to be done among non-Christians, and before the kings at that. So he crossed the meat and left the room. The dog ate the meat, but did not die. Everybody understood that it did not happen due to St. Father's clemency. Another dog was brought. The beatific Father was taken to the inner rooms. The dog ate the meat and died at once.

Having seen this miracle, the king and his princes were filled with joy and told Constantine Monomach about it. The latter was also greatly pleased. As for King Bagrat, he would say, “If this beatific Father were with me, neither sorcery nor poison would frighten me”.

King Bagrat felt great fondness for St. Father Giorgi, and tried to find a way to take him to his country. The best among the distinguished cathedrals³⁹ was the Chqondidi cathedral whose Father Superior was dead. King Bagrat tried to persuade beatific Father Giorgi to take up governing this cathedral. But he

avoided mundane troubles and the secular glory. He settled the monastery affairs and returned to the lavra by God's will. The monastery brethren welcomed him with love and he managed the monastery for some time.

The Holy Father also had the gift of prophecy.

When the throne of Greece was held by Queen Theodora⁴⁰ she asked King Bagrat to give her his daughter Martha⁴¹ as a daughter. King Bagrat satisfied this request of hers with great joy. King Bagrat's mother, Mariam, and the St. Giorgi were in Constantinople on some business. King Bagrat's daughter Martha was brought to the royal city at the time when Queen Theodora died. On seeing Martha, the Holy Father said “Let everybody know that a queen went out today and a queen entered”. At that time Martha did not stay in Constantinople long, she was taken back. But the time came, and Constantine Duca⁴² asked King Bagrat again to give him Martha as a daughter-in-law.

This was the way he managed his flock: sometimes he would go to town, to devout kings, at other times he would take care of the monastery affairs and the life of the monastery brethren. He understood that the translating of divine books did not advance. Therefore he asked the brethren for forgiveness and left the monastery. He left the monastery without even taking victuals. He had run away from the monastery twice: the first time because he did not want to be the father superior, and wanted to lead a secluded life. Therefore he left the monastery clandestinely and went to the Black Mountain. Hermit Giorgi, his great teacher did not approve of his running away and leaving his flock by themselves. Owing to this and by his teacher's order, he got back to the Holy Mountain. The brethren compelled him to take the cross of the father superior again.

Some time later he left the monastery a second time. This time because of translating the divine books. He arrived in Constantinople and asked the king to free him from his position. The king agreed to do it. At that time Queen Mariam, King Bagrat's mother, was in Constantinople. The Holy Father received the king's letter with her help and with this letter he went to the Black Mountain where he was met with great love.

Queen Mariam intended to go to Jerusalem on a pilgrimage and the ruler of Antioch and the Patriarch were to arrange her journey. But they decided that it was not desirable that the mother of eastern kings should go to the Arabs' domain (it was they that possessed Jerusalem at that time). She was informed about this decision by her father-confessor, beatific Father Giorgi. The Queen asked him to pray for her soul in Jerusalem instead of her, for she could not go, and take her donations for the monasteries there, and for beggars and the disabled.

The monk thought this errand to be hard, for it would prevent him from translating books, but he still agreed to do it. He reached the place safe and sound together with a disciple with God's help. He donated much money to Cross Monastery, Monk Prokhorus⁴³ begged him to give him the holy books, translated

by him, but it was managed only after Prokhorus' death.

Having carried out the Queen's request, Giorgi returned to the Black Mountain and continued translating books. He translated most of the books at night. He translated without a rest and fulfilled his canon⁴¹ without hindrance. He did not let himself rest. He translated the books that had never been translated into our language; and he cleaned and corrected the translations of the books that had been translated before, but ignorant readers had spoiled them. He also filled up and enlarged the texts, translated by Father Euthymius in a contracted or incomplete form.

Giorgi, filled with God's mercy, translated many more books, and in this way multiplied the talent, given to him by God.

The Patriarch of Antioch Peter⁴² also learned about his activities and good deeds and summoned the beatific father to his presence to speak on the Holy Writ. Father Giorgi's learning and experience made a great impression on him and since that time he often spoke of his goals, concerning the affairs of the church to him and held consultations with him. When a fire started in Antioch and the church of St. Apostle Peter burnt down, Patriarch Peter was greatly upset. Beatific Father Giorgi comforted him with words and spiritual advice and allayed his sorrow and grief. The Patriarch was grateful to him and told him that his soul had been in hell because of his grief and he saved him.

Soon after this Patriarch Peter died and Theodosius⁴³ ascended the throne; the experienced in spiritual and physical life, a philosopher and a learned man he got acquainted with beatific Father Giorgi whom he had not known before in this situation.

Father Giorgi's dwelling place was sometimes at Calipsos⁴⁴ and sometimes at Svimeontsminda⁴⁵. Some of the people, dwelling at Svimeontsminda decided to drive the Georgians from Svimeontsminda. They took advantage of the fact that the new patriarch did not know them and arriving at his place with evil intentions, appealed to him: "Holy Father, save us from great plague and free us from futile men and of alien breed, for there are sixty men in our monastery who call themselves Georgians and who do not know what they want and what their faith is".

The Patriarch asked if none of them knew Greek. The plaintiffs were compelled to confess that they had a learned man who translated Greek books into Georgian. The patriarch ordered to bring him. While speaking about spiritual questions with Father Giorgi, the patriarch became convinced of the holiness and clemency of the monk and asked him to explain to him what religion the Georgians had and what it was that they differed from the Greeks by. He preached our confession brilliantly. The patriarch became convinced of the Georgians' innocence and punished the slanderers of Svimeontsminda. But beatific Giorgi acted as a mediator and the patriarch set them free.

Ill-wishers had told the patriarch that Kartli churches and bishops did no

obey the power of any patriarch, and appointed catholicoses and bishops themselves. It was not right, for not a single of the twelve apostles had gone to them, and they were to obey the Antioch patriarch, as the throne of the chief apostle Peter; the more so as they were few and ignorant.

The patriarch summoned the beatific monk and addressed him as follows: "... Although you are Georgian by birth, you are our equal by knowledge and education. It would be right if your churches and priests were governed by this apostolic church" and advised him to write to the Georgian king about it, for the latter usually followed his advice.

The beatific monk asked him quietly: "Who are the fools who advised you to do this? Or why do you think that the Georgians, sincere and innocent, are ignorant? Order to bring the book of "The movements of the Apostle Andrew" and you will learn the truth from there. "Holy Father, you say that you are sitting in the church of the apostle Peter, and we are part of Andrew the First called and his brother, the flock converted by him". Simon Cananeus⁴⁶ is buried in Nicopsia⁴⁷, another apostle that converted our country, and as we acknowledged one God we have never betrayed Him, nor our nation has turned to heresy. Thus, those who are appealed to must obey the one who appeals to them, and if it comes to obedience, then Peter should obey Andrew", and concluded: "Holy Father, you who consider us ignorant and think yourselves to be wise. There was a time when there was no Orthodox Christianity in Greece and Bishop John of Gutha⁴⁸ was consecrated bishop in Mtskheta".

The patriarch and his retinue were astonished at his wit and learning. From that day on the patriarch and all the people of Antioch became as fond of the monk as of their father and spiritual teacher.

St. Giorgi Mtatsmindeli in Georgia

Teacher and Tutor

King Bagrat was informed that beatific Giorgi had finished translating divine books and that all the monasteries had copied those works, only the churches of the East (Kartli) did not have them yet. The king and Queen Mariam, together with the catholicoses and bishops wrote a request that the worthy Father Giorgi go to the East (Kartli) so that the people should see his holiness, and be blessed and educated by him.

Beatific Giorgi refused to go there for he was afraid lest they should consecrate him a bishop. In answer to it the king wrote to him and promised that nothing would be done to him against his will. The holy monk decided to find out if his going to Kartli was God's will. He did what was usually done in the similar case of apostles: they would give forth a lot and would put it under the altar. The priest was serving liturgy and which lot would come up after this, it would be correct. Beatific Giorgi became convinced that his going to Kartli was God's will and informed the king about it. The tidings made the king glad and he sent the monk his near relation Iovane with donkeys and treasure, as much as would be sufficient for him and his disciples.

The journey began from the surprising Mountain, they prayed on the graves of St. Simeon and his mother Martha and left Antioch³¹. As the Turks had conquered the whole of Mesopotamia, Isavria³² and Greece the travelers changed their route and went in the direction of Sebastia³³. In the meantime the Turks had entered it too, but they knew nothing about it and nearly fell into their hands. Suddenly they heard a voice: "Where are you going to?" It was the voice of an angel. They changed their way and went towards a mountain. They reached Caesarea³⁴ with great difficulty. From there they went by sea, for it was impossible to travel by land and reached Euchait³⁵, prayed on St. Theodore's grave, from there they went to the seaside town Samson³⁶, sold their donkeys there, went to Poti by boat, and to Kutaisi by donkeys.

The king was in Kartli at that time and was very glad to hear of Father Giorgi's arrival and "sent the priests and noblemen to meet us. "But the God's servant king met him at the door of his tent, welcomed him warmly and was

blessed by him".

The king treated him with great veneration and gave him magnificent monasteries – Nedzvi³⁷ in Kartli, and the great lavra of Shatberdi in Klarjeti to live and to rest in.

The king brought his son, prince Giorgi³⁸ to beatific father and gave him to the Holy Father as his disciple. The master gave him God's teachings and concepts to read constantly and to be trained in order that dishonest people should not teach him improper things. The prince was like a beloved son to his master and a loyal pupil to him.

Father Giorgi, full of God's grace, enlightened whole Iberia, stopped all impropriety, both obvious and clandestine. First he exposed the king himself wisely and cleverly. He told him not to sell the positions of bishops to dishonest, ignorant, mundane persons, to choose worthy, holy people, brought up as monks, in order that they should rule over the country peacefully with prayers and grace.

Giorgi spoke to the king's court of justice and advised them to protect orphans and widows and judge the people of low origin and beggars impartially; he advised them to be merciful, for the Lord loved mercy and justice. All vice and impropriety should be stopped inside oneself first of all and then in people.

He taught the archbishops the same, he told them not to make priests of unworthy people, not to collect gold and silver, instead of this to favor beggars and paupers; he taught priests and deacons to obey their bishops. He gave suitable education to nuns and disciples and all the people. He taught the uneducated, and reminded the educated ones what they had learnt, he told the rich to give charity to people, the paupers to be patient, he restored the fallen and strengthened the weak. He strengthened all who came to him with faith. There was a bishop, very rich, distinguished who decorated and adorned churches, but never thought of giving alms to paupers. He ordered agapes³⁹ to monasteries to save his soul. This bishop became Father Giorgi's disciple and told him about his wish and received the following answer: "Oh your grace, it is the fight of the evil spirit, as for the reason of decorating churches and serving agapes you never gave alms to paupers, God will not tell you not to adorn churches, but he will tell you that He was hungry and you did not give him food".

In this way the monk taught the bishop to give alms to the poor.

The holy monk enlightened our country with such teaching and set countless souls on the way of salvation. This beatific and surprising monk began doing the work that was higher than the human nature and became like the Good Lord (Jesus Christ) – he took not only ten, or twenty, or forty, but eighty souls upon himself, the ones that did not know either goodness or bad behavior or sin, but who still needed mother's milk to feed them they were so small, and the others were of another age, having just left babyhood and the third group, adolescent ones whom we call youths, and the fourth category already adults and

who became his disciples of their own free will. The latter followed this holy man as sheep would follow a kind shepherd.

What was the reason of their getting together?

At that time a great number of our sins brought God's wrath upon our heads. Great famine raged in the whole of Kartli. Desirable and beloved children had become boring and hateful to their parents. Father Giorgi saved eighty souls that introduced themselves to him. He first found his near relatives very hard up, his sister's two children and their children, he collected young people, other youths from various places: he found some in towns, others – in villages, some in quite wild places. He saved some from slavery. The whole Kartli heard of this amazing affair. People began to collect youths from all sides. Some were brought by their parents, others left some of them at the door and ran away, still others who were cleverer ran away from their parents themselves.

Father Giorgi raised them all, giving them a complete spiritual education.

He made them feel the taste of the Holy Writ as they grew up. He developed their minds and spiritual vision when they reached the age of youth. He presented them, brought them up spiritually and physically to God who had born them. He did not invite any other teacher or master to do it. He himself taught and trained them, group by group, according to their age. At the same time he would never leave out the canon of personal prayers, nor rested he from fasting and activities. He made the further ones equal to the best, and advanced still further ones, and though they were of different ages, younger and older, he made them equal in age by their education.

The first reason of collecting these young people was mercy at the time of danger, resembling the mercy of God. Another reason was that he had translated a great number of books and wanted our people to learn them. It being impossible to educate adults, he chose the gentle nature of the young. He tempered this group as recipients of his teachings.

As for the third reason, it was as follows, while being on the Holy Mountain he gave much time and energy to preparing priests and choristers. Our country was far from the Holy Mountain and scholars seldom came there, and if they did, they did not stay long and went away, and the magnificent church remained empty. The Holy Father prepared the group of his children with the life, described by words as a present to the Holy Father Euthymius, he prepared them as priests and choristers.

He added another talent to the talent of translating books – the educating and raising of so many souls.

Decease of Great Confessor

Father Giorgi stayed in Kartli for five years. Many churches of episcopacies copied his books. By this the master improved and corrected the church books, regulations, and every defect he found.

He taught the kings, princes, the rich and the poor the way to eternal life. In this way he realized the God-given talent – translating books – he increased this talent and made it thriving.

He felt the approach of death by heavenly inspiration and decided to return to the Holy Mountain to die there.

When the Sultan⁶⁰ started from his boundaries to destroy the Georgian nation Father Giorgi with his eighty youths was in Akhalkalaki, Javakheti. He felt alarm at noon and said that God's wrath was going to befall the town and gave out the order to leave. Three days later God's wrath really befell the town and not only the inhabitants of the town were killed, but great and distinguished rulers and Eristavis of our kingdom were killed as well.

After many prayers and entreaties beatific father went to King Bagrat, thanked him for the faith and love which he had shown him, and for receiving his teaching. He also asked him to obey his beggarliness and let him go abroad with prayers and blessing to work there, as he himself had obeyed his summons and left the life abroad, away from many worries. You, the king of this country, sent me to the king of the country, to the city that is the assembly point of everybody (Constantinople), to be sent to the Heavenly Father from there, to the city which is the assembly place of all the worthy ones and the place, of carrying out of all the toilers (the Holy Mountain).

He mollified the king's heart with these words and the latter sent him to the King Constantine Duca with a letter, and accompanied by guards. They departed by boat and suffered great hardships and survived with the help of the holy father's prayers.

The beatific monk Peter⁶¹ (Patric – a nobleman) was sent to the king's court. He informed King Constantine of Father Giorgi's arrival and the king ordered to invite him the next day. The next day the beatific monk paid his respects to the king according to the rules of the royal court, bestowed praise on

respects to the king according to the rules of the royal court, bestowed praise on his majesty and blessed him. His conversation was humble and deferential and expressed spiritual strength and serenity. The king read King Bagrat's letter which said that he had sent his master to the royal court, an angel-like man, and asked him to receive him as suited his position.

King Constantine saw the worthiness of the beatific father and promised to fulfill all his wishes.

The king started a conversation on spiritual subjects. At that time Roman and Armenian noblemen, also Gagik of Karst and other Armenian noblemen were with the king. The times were peaceful.

The king was interested in the Orthodox faith, if there was any difference between the Georgian and Greek perfect and infallible faith. "The beatific monk explained our true faith in such a lofty manner and so brilliantly that he surprised the king and his noblemen". Finally he said, "This is the true faith of our nation. And since we first embraced it we have not deviated from it either to the right or to the left, and will not deviate either by God's will."

The king asked, "Why do we and you offer a sacrifice to God with leavened bread, and add water to the sacred wine and the Romans do it with unleavened bread and the wine without water?"

The beatific monk answered him that many heresies entered the Greek faith and they turned away from the Orthodox Christianity many times, therefore many councils were convened by God-fearing kings and established and made it a rule that Christ's body should be presented by dough, and by the bread dough (to be leavened) – His wise soul, by salt – his mind – to oppose those who considered Christ's body soulless and mindless. As for the wine, we add water to it to denote the water that leaked out of His side.

The Romans once they cognized God, never diverted from their faith and as the head of the apostles Peter offered a bloodless sacrifice and more than that, as the Lord himself broke the bread at the Last Supper, they observe these rules in the same way. There is no difference between these rules, the main thing is that the faith should be true.

The king asked the monk about the Armenians' religion as well if they had anything in common with Christians. The holy father answered briefly: "This wicked faith is not even worth mentioning", and shamed the Armenian kings before everybody.

The king was very glad, thanked God and praised the beatific monk before the princes and noblemen for the great spiritual beneficence he had received while talking to him and promised to give him all he needed.

The Father Superior of the Holy Mountain was in Constantinople at that time. He was very glad to see Father Giorgi and told him that the Monastery was ready to receive him. The next day the king allowed Giorgi to go back to his former monastery and to take his orphans with him.

June 24 was the holiday of John the Baptist's birth and Father Giorgi went to the Monastery of the Situdiansst together with his companions. There they took the Eucharist and then stopped at their monastery Metochi in Xelrophst. Father Giorgi's temperature rose, everybody thought that he was tired after his journey, for he had walked – he always went on foot to pray before the saints. They stayed at the Metochi for three days. On the eve of the holiday he ordered the people, accompanying him to prepare the orphans, for he wanted to present them before the king. He was asked to postpone this meeting for the next day, when they met the king in the palace, but he ordered strictly, if they did not see him that day, they would not be able to see him the next day.

He mounted the donkey without anybody's help and they made for the Philopat Valleyst where they were to meet the king that day.

The king saw the orphans and was surprised at their great number and their young age, for some of them were seven years old and already dressed like monks.

The king thanked the monk for such a great and lofty deed which nobody else would be able to do. The monk answered: "Holy king, I gathered these orphans in the east (Kartli) and gave them to God, and now I have brought them before your majesty, and now you bring them up as it seems fit to you, and be merciful to them"... "I will ask you to take care of these orphans, as for me, you will not see me from now on".

At that time nobody, either the king or anybody else understood what he meant by those words. But the next day when the beatific monk passed away everything became clear to everybody.

The next day was Wednesday, the day of the heads of the apostles – Peter and Paul. He prayed at Vespers together with everybody, then he dismissed everybody except one.

He directed all the rules of the holy apostles' matins. At daybreak he summoned the brethren whose duty was to take care of others and ordered to feed the brethren. He himself decided what food was to be taken that day. When it dawned fully he had a candle lighted, incense smoked and asked to read the Gospel. Four people were reading and when all of them finished at the same time, he crossed them and said, "Glory be to You, God!"

Giorgi Mtsire (Giorgi Minimus), who described his life, tells the story of his death as follows: "If he had openly said his testament and we had learned that our teacher felt his approaching demise, great alarm and turmoil would have followed, but calm by nature he preferred to die in the calm atmosphere. Now that he was preparing his soul for leaving his body he crossed his pure and desired arms on his chaste heart. He perspired slightly, crossed himself, put the right arm in its place again and said, "Oh Lord, I will give my soul into Your hands". He sighed deeply only once and gave his pure soul to the Holy Angels. Words are unable to express what alarm, sobbing and wailing began. The

priests and deacons surrounded the monk's body, also the orphans, still very young mourned over their father and master with their small voices.

The king having heard of his demise, ordered to bring Father Giorgi's letter in which he asked him, "Great king, be merciful to these orphans as is suitable for your God-loving person, be merciful to them and make them pray for you and your children, wish long life for you and them and the Monastery on the Holy Mountain, your place of worship, make a golden seal for them to seal everything that must be proved, so as to be free in every way and unbreakable, and these orphans grew up and all the dwellers there prayed for you forever and ever."

The king ordered to prepare two deeds sealed with a golden seal – one to assert old deeds which would oppose everybody who would want to do harm to this Holy Lavra, and the other – for those orphans in order that nobody should dare to drive them out of the monastery, that they should live and be fed in the monastery.

While the body of the Holy Father was still in the monastery his pupil, the sister of Parsman and Chorchaneli⁶⁶ came. She had not managed to make a confession to him, she wailed bitterly and went home greatly upset. She wrote her confession and had the letter put in the holy monk's pocket believing that the Holy Father would absolve her sins.

After all this the body of beatific Father Giorgi was laid in the coffin of the wood that would not rot and taken to the Holy Mountain by sea. Then at Examille⁶⁷ they continued their way by land in carts. The coffin lay on the cart, there Father Giorgi's books lay too. The monks followed the remains of the Holy Father, reading psalms and singing. The youngest of the brethren, Panteleimon, bent to remove a thorn from his foot, a cart passed over his back, the people, accompanying him, rushed to him, wailing, thinking that he was killed. The boy told them that he had not even felt that the cart had passed over him. It was the grace of Father Giorgi's body. They continued their way by sea again from Examille and at last reached the Holy Mountain. The people on the Holy Mountain received them warmly, as their own children, as for the holy monk, he was received as their shepherd and teacher, for there still were many who had been his former disciples.

He was laid in the Church of All Saints. Every night prayers were read and the monks kept vigil, and in the daytime the priests offered liturgy. This lasted a year until the order about his burial place came. The luskuma⁶⁸ of beatific Father Giorgi the Builder⁶⁹, was opened in the presence of priests and brethren in the left wing of the church, opposite the grave of beatific Father Euthymius. When they opened Father Giorgi's coffin (ark) to bury him in the grave beside Giorgi the builder's grave everybody saw a miracle – even a hair of his head was not changed. They got out the letter of confession of that woman too and what a wonder, the letter was quite clean.

They took the holy body out of the ark and buried him in the marble shrine together with Giorgi, the Builder, as another builder and decorator of churches on May 24 on the day of Simon the Miracleworker.

This is the day to remember the burial of his holy remains, but June 30 was established as the main day of remembering him, for establishing June 29 would not be correct because it is the day of the chief apostles.

From this time both holy fathers – Euthymius on the right and Giorgi on the other side stand to implore the Mother of God and to be mediators for us before Her.

The Holy Virgin glorifies those who glorify Her, She glorifies them as enlighteners of our nation; She made one of them healthy and gave him the beautiful Georgian language to speak, as for the other – She gave him wisdom and knowledge and both of them glorified the great Queen and now they are in Heaven, standing before Her. And in this country they stand before her Holy Icon and pray to Her for us.

Notes

1. **King Giorgi I** – the second king (1014-1027) of the United Georgia;
2. **The Tadzrisi Monastery** – a monastery complex in historic Samtskhe, located near the village of Tadzrisi, on the right bank of the River Mtkvari (Kura), founded in the 2nd half of the 10th century;
3. **Ram** – here “ram” is related to narration of Sacred Scripture from the book of the Old Testament – the “Genesis”: Abraham and his wife – Sarai had a son Isaac. God tried Abraham and ordered him to sacrifice Isaac to Him. Abraham obeyed the will of God without a word, but as soon as he raised a knife, God stopped him and instead of Isaac made him sacrifice a Ram. God appealed to Abraham to abandon his native land and go to Qana;
4. **Holy Writ** – old Georgian Scripture means “Book”. Holy Writ or Sacred Scripture are books of the Bible;
5. **The Ktsia** – a river in southern Trialeti, the upper part of the River Khrami, from its source to the reservoir of the small town of Tsalka;
6. **The Khakhuli Monastery** – the center of the old Georgian monastery literature in the historic beyond part of Tao, on the right bank of the River Tortomis Tskali, founded in the 10th century;
7. **A writer** – a scribe;
8. **Lavra** – a big monastery;
9. **King Bagrat III** – the first king of the United Georgia (975-1014);
10. **Sacristan** – a man who serves at a church. His duty is to ring bells, light candles and icon-lamps;
11. **Godly** – full of divine grace;
12. **Feris, the son of Jojiki** – a nobleman from Tao, the son of Jojiki, a representative of high nobility, a military commander of David Kuropalates, the king of Tao;
13. **Basil the Caesar** – Basil II, the destroyer of Bulgarians, the emperor of Byzantium (976-1025);
14. **Tvartsatapy** – a place in the extremely southern part of Taruberan, in the east of historic Byzantium. It was situated between the rivers – the Arax and the Murad-su (the eastern Euphrates), in “those upper parts of Greece” that Emperor Basil II gave to David Kuropalates, king of Tao for helping him to defeat and drive away the rebellious Bardas Skleros. It was this very fight that Feris’ father Jojiki, a military commander, took part in;
15. **The Black or the Surprising Mountain** – a monastery colonization in North-Eastern Syria was one of the most important educational centers; it was started in the 5th-6th centuries; it is located to the east of the Mediterranean sea coast in the mountainous part of the cities of Antioch and Aleppo;
16. **St. Simon and his mother Martha** – well-known ecclesiastics. St. Simon is considered to be the founder of the life of stylites and hermits;
17. **Giorgi the Hermit** – a 10th-11th century Georgian ecclesiastic, he led a secluded life on the Black Mountain, in the environs of Svimeontsminda Monastery, was the teacher of Giorgi Mtatsmindeli;
18. **The Romana-Tsminda Monastery** – one of the cloisters of the Black Mountain where Georgian monks carried out their activity, doing translations;
19. **Holy Mount** – a well-known monastic complex in Greece, in the Eastern part of Halkidiki peninsula, on the cape, which is protruded into the Aegean Sea. Here at the end of the 8th c. Georgian monks founded a small cloister. The first great monastery on Holy Mount was built by Athanasius the Athonite, whose mother was Laz. Apart from many important works, he wrote a much-valuable work: “Gratitude to Iberians”. Iviron monastery of Our Lady was also founded on Athos;
20. **Synaxarion** – liturgical collection of sacred festivals, also lives and martyrdom of Saints according to the ecclesiastical calendar;
21. **Annual gospel, annual epistles of Apostle Paul and annual prophecies** – liturgical collections, in which issues for reading are put in order according to the ecclesiastical calendar from the Gospel (“Annual gospel”), from epistles of Paul (“annual epistles of Apostle Paul”) and from the books of prophets (“annual prophecies”);
22. **Great Consecrations** – collection of different written descriptions of clergy service connected with execution of canon and religious life of seven ecclesiastical secrets. “Great Consecrations”, translated By St. Giorgi Mtatsmindeli, sanctified by the convention of Ruis-Urbnisi in 1105, is a liturgical book of a particular dignity and its renewal and publication is one of the main duties of the activity of the present Church (today the Georgian Church uses “Kurtkeveni” compiled and translated by Kvipriane Samtavneli in the first half of the 18th c. on the instruction of Catholicos Domentis);
23. **“Genesis”** – first part of the Bible, first book of the “Old Testament”;
24. **Shrine** – a valuable ark where sacred parts of saints are kept;
25. **St. Stephen the First Martyr** – one of the apostles of Christ among His 70 apostles. Archdeacon. He is the first Christian who was martyred and that is why he is called the First Martyr;
26. **St. Ignatius, the God-imbued** – pupil of St. Ioane Ghvtsismetkveli, bishop of Antioch, a great martyr. In his adolescence he was touched by the hand of Our Savior;
27. **St. Jacob the Wounded** – according to the calendar of Ioane-Zosime (the second half of the 10th c.) his mentioning-day is 12 November; according to the above-mentioned calendar and according to “Synaxaria” of Giorgi Mtatsmindeli his mentioning-day is 27 November;
28. **St. Kozman and Damien (Arab martyrs)** – they are called “without silver” as with the help of Christ they healed people free of charge. They were martyred (3rd-4th cc.);

29. **Forty St. Martyrs** – forty Cappadocian martyrs who carried out their activity in Sebastia. They were Christians and at the beginning of the 4th c. were martyred for Christ in the frozen lake, near Sebastia;
30. **St. Panteleimon** – Martyr and healer, son of Nicomedian noble. He healed people from all diseases on behalf of Christ. He had been tortured for several times and then beheaded (beginning of the 4th c.);
31. **Eulogy** – “eulogy” means “high praise” in Greece. It is the common name of sacred things: communion bread, sanctified water, oil for the icon-lamp, cross, icon and others – that are handed in churches free of charge as consecration;
32. **Arsen, Bishop of Iqalto, and the monk Ioanne Grdzeldze** – the 10th -11th century ecclesiastics, the Ivroni Monastery monks;
33. **Simeon the Godfather** – Right Simeon. He lived for 360 years. By God's will he was informed that he would live till he saw Jesus Christ. This prophecy was fulfilled on the 40th day from the birth of Christ. Ecclesiastical festival “Mirqma” is dedicated to this fact. “Mirqma” means “taking up, clasping to one's breast”. Right Simeon took up adolescent Jesus in his arms in the Church of Jerusalem, clasped Him to his breast and thanked God (Luke, 2, 25-35);
34. **Crypt (“samartvilo”)** – grave of Saints;
35. **Constantine Monomach** – Constantine IX Monomach, Byzantium Emperor (1042-1055);
36. **King Bagrat** – King Bagrat IV, King of Georgia (1027-1072);
37. **Queen Mariam** – the mother of King Bagrat IV;
38. **Cathedral** – episcopacy church;
39. **Queen Theodora** – the empress of Byzantium (1055-1056);
40. **King's daughter Martha** – the daughter of King Bagrat IV, later on the empress of Byzantium (1071-1081);
41. **Constantine Duca** – Constantine X Duca, the emperor of Byzantium (1059-1067);
42. **Monk Prochorus** – the ecclesiastic of the 11th century, the renovator of Jerusalem Cross Monastery and the builder of its main church;
43. **Canon** – (Greek “rule, establishment”). Execution of canon, execution of the daily monastic rule, regulation;
44. **Patriarch Peter** – the Antioch patriarch Peter III (1052-1056);
45. **Patriarch Theodosius** – the Patriarch of Antioch, Theodosius III Ksiroverg (1057-1059);
46. **Caliposo** – one of the cloisters of the Black Mountain where the Georgian monks carried out literary work and did translations;
47. **Svimeontsminda** – one of the cloisters of the Black mountain where the Georgian monks did literary work and translated books;
48. **Simon Cananeus** – One of the apostles of Christ, named the Zealous. He lived in Galilee of Canana. At the wedding of Simon, in Canana, Our Lord executed the first miracle and turned water into wine. Simon left his newly married wife and followed Our Savior. He preached Christianity in Georgia with St. Andrew the First-called. He was killed by stones by heathens in Abkhazia. He is buried in Anakopia, near Sukhumi. The grotto, where St. Apostle carried out his activity, still exists;
49. **Nicopsia** – a historic city fortress on the Black Sea Coast, near the town of Tuapse; according to the text of “Kartlis Tskhovreba” (“History of Kartli”) “Andrew and Simon Cananeus came to Abkhazia and Egrisi. And there Simon Cananeus died in

- the city of Nicopsia, at the border of Greece.” In this place, as the annalist Flavius Arian informs us, was an old city, called Lazike;
50. **Ioane, the Bishop of Guths** – the 8th century ecclesiastic, the archbishop of the Crimean Guths;
51. **Antioch** – a historic city in the Byzantine Empire (the Turkish city of Antakiahtai) the center of Antioch Patriarchy;
52. **Isavria** – a historic province of the Byzantine Empire on the Mediterranean Sea Coast;
53. **Sebastia** – a historic city in the Byzantine Empire (the Turkish city of Sivas);
54. **Caesaria** – a historic city in the Byzantine Empire (the Turkish city of Kaisar);
55. **Euchalte** – a historic city in the Byzantine Empire (the Turkish city of Iozgat);
56. **Samson** – a historic city in the Byzantine Empire (the Turkish city of Samsun);
57. **Nedzvi** – a monastery complex in the historic Tori, near the village of Akhaldaba, on the right bank of the River Mtkvari, founded by the disciple of Grigol Khantsteli – Tevdore;
58. **Prince Giorgi II** – king of Georgia (1072-1089);
59. **Agapes** – (“love” in Greek). Agapes of soul is a liturgy, donation, nourishment for mentioning the soul of a deceased;
60. **Sultan** – Alp-Arslan, the sultan of Turk-Selchuks (1063-1072);
61. **Peter** – Patric, the emperor of Byzantium, acting at the court of Constantine X Duca, later on a monk, a Georgian nobleman (XI c.);
62. **Gagic of Kar** – the king of the Armenian kingdom of Kar (1029-1065);
63. **The Studia Monastery** – a well-known monastery complex in the capital of the Byzantine Empire – Constantinople (in the European part of Istanbul);
64. **Xerlopse** – the place in the capital of the Byzantine Empire;
65. **The Philopat Valley** – the place beyond the wall of the capital of the Byzantine Empire – Constantinople, at the gate of Romana (in the European part of Istanbul);
66. **Parsman and Chorchaneli** – the representatives of the well-known feudal family of the Chorchanelis in historic Samtskhe;
67. **Examille** – a geographic place in the Byzantine Empire on the Island of Halipoli, dividing the Marmara and Aegean seas;
68. **Luskuma** – Burial ground, grave, crypt;
69. **Giorgi the Builder** – a 10th, 11th centuries ecclesiastic, the third Father Superior of the Ivroni Monastery (the hegumen) from the family of the Chordvanelis, the nephew of Ioane-Tornike.

რედაქტორები: ედიშერ ჭელიძე, დოდო ღლონტი
შენიშვნები დაურთეს: დოდო ღლონტმა, მიხეილ ფხატიაშვილმა.
რუკის შემდგენლები: მიხეილ ფხატიაშვილი, მიხეილ სულხანიშვილი.
მთარგმნელი: ელენე ფაღავა.

Editors: Edisher Chelidze, Dodo Ghlonti.

The commentary appended by: Dodo Ghlonti, Mikheil Pkhachiashvili.

Compilers of the map: Mikheil Pkhachiashvili, Mikheil Sul Khanishvili.

Translator: Elene Pagava.

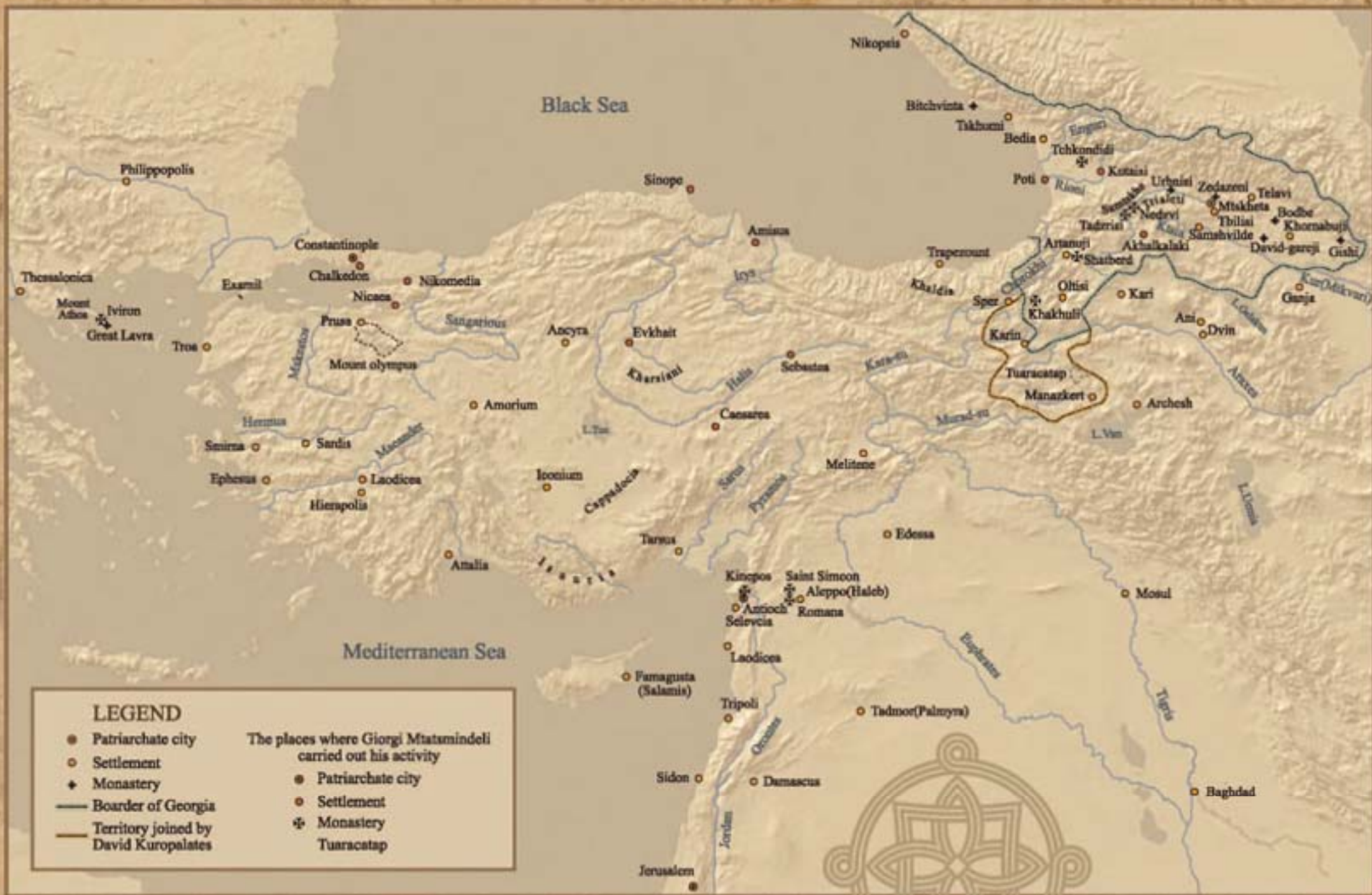

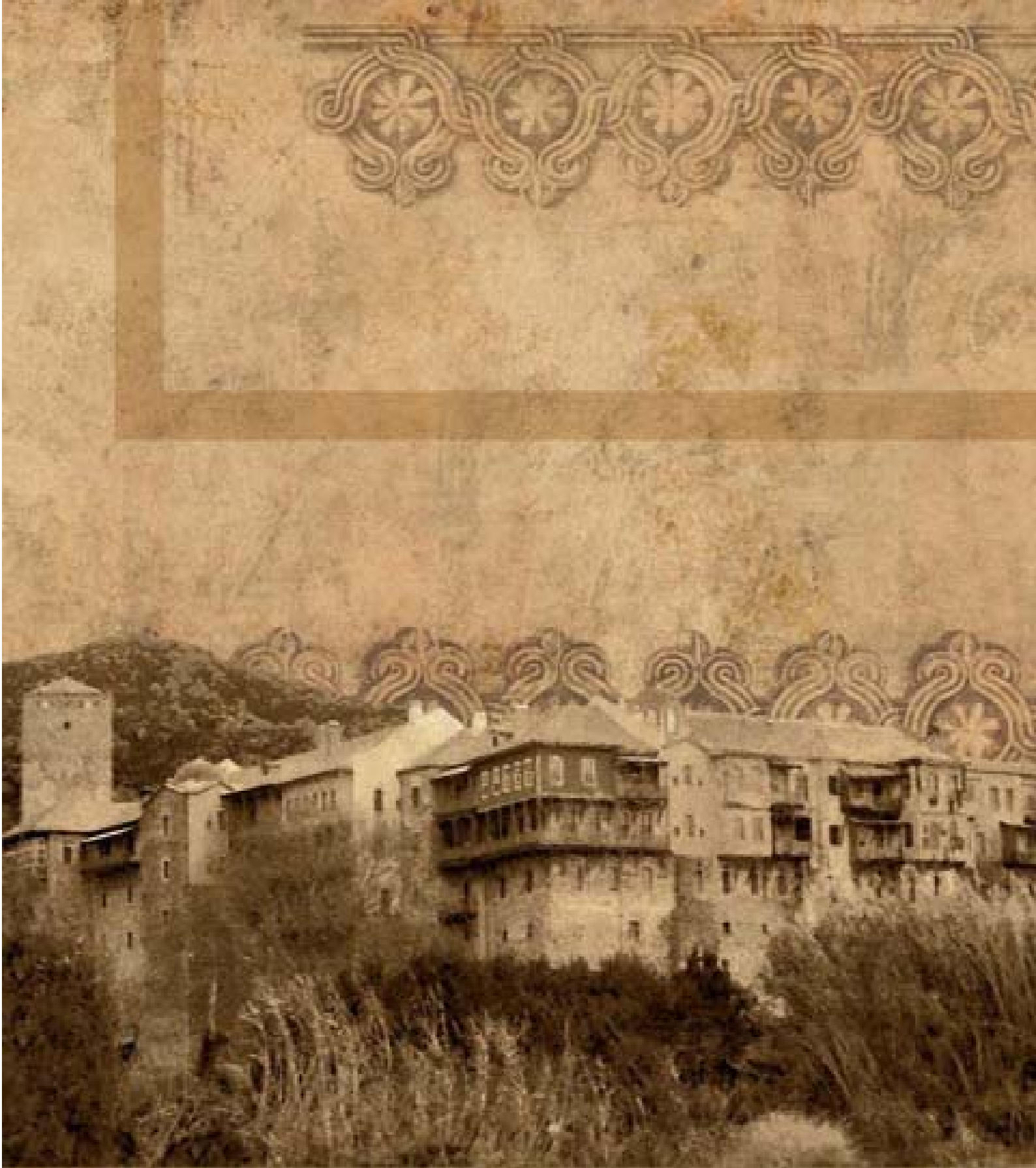
© საქართველოს
მართლმადიდებელ ეკლესიასთან არსებული
ქრისტიანული კვლევის საერთაშორისო ცენტრი
International Centre
for Christian Studies at the Orthodox Church of Georgia

ISBN 978-9941-0-3317-9

უკ (UDC) 271 22-725(479.22) ც-984

თბილისი Tbilisi

2011